

Ветерани добровільних батальйонів, обурені відсутністю реакції українського МЗС на звернення 40 членів Палати Представників Конгресу США з вимогою внести полк "Азов" до переліку іноземних терористичних організацій, пікетували Міністерство закордонних справ

Кілька слів про дефініції

Іван ЗАЄЦЬ,
народний депутат України I—IV, VI скликань

Ще древні стверджували, що правильні слова вирішують наполовину будь-яку справу. Тож коли ми говоримо про війну на Донбасі, то багато хто просто не розуміє, що цю війну Росія веде не лише на лінії фронту, а на всій території України. Тому формула Штайнмаєра не може дати нам миру. Бо поза нею — Крим, ситуація в економічній, інформаційній, гуманітарній сферах, тобто суцільно у всій країні. Путін хоче продати Києву і світові ілюзію миру на тимчасово окупованих територіях — Луганській і Донецькій областях — в обмін на війну по всій території України. Але ми добре розуміємо ставки Москви у цій війні.

Закінчення на стор. 2

Тріяда від Петра Яцика: освіта, гроші, армія

Ірина ФАРІОН,
доктор наук,
професор, голова
Наглядової
ради конкурсу
української
мови ім. Петра
Яцика

У Києві 9 листопада стартуватиме XX Міжнародний конкурс з української мови ім. Петра Яцика — мцената, фонд якого становив щонайменше 4 млн доларів і який став найбільшим українським жертводавцем другої половини XX століття. Він був великим скептиком, жорстким критиком українських вад і невтомним працелюбом. Нещадно шмагав сучасників за лінивість, запроданство і водночас за надмірний ідеалізм та ліричність. Його патріотичність, як природа, — різний у своїх виявах і завжди правдивий і незаперечний! Свої великі статки вкладав у перспективу, сформулювавши трияду базових цінностей — освіта, гроші, армія: *"Найважливіша цінність одиниці й держави — це сила, яку дають освіта, гроші й армія. Освітлюють красу, але рахуються тільки з силою. А ми ці ділянки занедбували багато-багато років"*. А чи не занедбуємо зараз, особливо в час війни між Москвою та Києвом?

Що б сказав сьогодні Петро Яцик, коли б у час гарячої фази московсько-української війни, обізваної словами з трьох букв — АТО чи ООС, у Києві почув незрівняно більше мови окупанта, ніж тоді, 2000-го, коли вперше відвідав Київ і розпочав свою мегаакцію — Міжнародний конкурс з української мови? Він був би певен, що москвити вже взяли Київ! Саме на цій підставі якась московська письменниця Л. Уліцкая 28 жовтня 2019 року заявила про загрози для мови навіть вкрай ліберального мовного закону, ухваленого 25 квітня 2019 року: *"Запрет русского языка в нынешнее время и утверждение украинского как государственного в Украине — это ошибочный проект. Эта мера мне показалась слишком жесткой и неразумной. Это не совсем удачный проект на сегодня. В Украине очень*

много русскоязычных людей, Киев говорит по-русски. Такие решения требуют пересмотра и вдумчивого отношения. Когда украинская государственность утвердится, таких жестких языковых запретов не нужно будет делать" (див. <https://www.obozrevatel.com/society/eto-oshibka-izvestnaya-pisatelnitsa-vyiskazalas-o-zaprete-russkogo-yazyka-v-ukraine.htm>).

Що б він подумав, коли б на Хрещатику зустрів військовиків в українській військовій формі з тризубом та синьо-жовтим прапором, але з московською мовою на устах? Так це ж перевдягнений в українську форму ворог-москвит! Окупант в українському строї крокує Хрещатиком! Бо що ж захищають тоді воїни, як не свою культуру та мову, вписану в координати цієї країни української землі? Про це свідчить діалектологічний атлас української мови: жодної іншої мови, крім української, наші терени не народили. Звідки ж взялася на цій українській землі мова ворога, з яким триває безперервна війна в різних фазах від часу смерті Хмельницького? Чому, запитав би Петро Яцик, з огляду на свою термоядерну логіку, скептичний розум, пекуче слово й меркантильний розрахунок, ці воїни говорять мовою агресора, коли в законі "Про Збройні сили України" у статті 13 написано, що мова війська — українська? Якщо в армії не дотримуються законів, то хіба це армія і чия це армія? Якщо держава не живе за 10 статтею Конституції України, то хіба це держава? То кого ж вона держить і задля чого?

Що б він подумав, коли б приїхав на Закарпаття і почув, як українські діти шваркотять по-мадярському, у Львові — по-польському, у Чернівцях — по-румунському, а в Києві, звісно, по-московському? Що Україну сусіди-хижаки через її слабкість "в освіті, грошах та армії" роздерли на шмаття і доконали церковний переділ світу під час цієї неоголошеної московсько-української війни, обізваної АТО чи ООС! Але ж це, пане Петре Яцику, нова ліберальна мовна стратегія нашого міністерства освіти на чолі з Квітом та Гриневич насаджувати в осві-

ті мовний вавилон, аби лиш не допустити до панування МОВИ Вашого села Верхнього Синьовидного, що на Львівщині... За їхніми приписами у так званій антидискримінаційній експертизі шкільних підручників мову нашу вже не можна називати солов'їною, бо це дискримінує інші, "несолов'їні" мови (див.: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/5b3b304d50bf2/>).

Нова чиновниця від освіти, "слуга народу" Г. Новосад каже, що з 2020 року в Україні не буде жодної школи з мовами нацменшин (розумій мовами окупантів), про що зовсім не здогадується Президент і, приїжджаючи на лінію фронту, в Золоте, нервово спілкується з воїнами, до речі, як і вони, мовою окупанта. Пан Яцик, мабуть, упав би в шок від таких мовних кульбтів новообраної влади, зокрема головнокомандувача як найяскравішого представника "рускава міра" в Україні та від Голови Верховної Ради Д. Разумкова, що ще на початку виборчої кампанії 2019 року заявив, що питання мови, історії та культури треба винести за дужки: *"Насправді все, що може роз'єднати українців, — віра, мова, територія, якісь історичні лідери, — потрібно винести за дужки, принаймні доти, доки ми не закінчимо війну"* (див. <https://www.5.ua/polityka/treba-vynesty-zaduzhky-u-komandi-zelenskoho-rozpovilyiak-stavliatsia-do-zakonoproektu-pro-ukrainsku-movu-189717.html>, 2.04.2019). Це логічно, як папуга, 23 жовтня 2019 року на московському ТБ повторив нардеп від "слуг народу" Є. Шевченко: *"Я вважаю, що перші питання, які ми повинні зняти — це мовні і культурні. Саме мовне питання, яке було порушено ультра націоналістами, призвело до розколу в суспільстві. Мовне питання має бути зняте. Люди повинні розмовляти тією мовою, якою вони хочуть"* (див. <https://glavcom.ua/news/vinna-mova-ta-nacionalisti-shcho-nagovoriv-sluga-narodu-shevchenko-na-kremlivskomu-kanali-povne-video-634653.html>).

Закінчення на стор. 2

ЧОМУ ЙОМУ ВСЕ "ПОФІГ"?

3

ЮВІЛЕЙ ПАТРІАРХА: 3 ДРУЗЬМИ І БЕЗ ВЛАДИ

4

ЄВАНГЕЛІЄ КНЯЖНИ АННИ У КИЄВІ

11

Кілька слів про дефініції

Закінчення. Початок на стор. 1

На жаль, президент Зеленський втягнувся у цю небезпечну гру з формулою Штайнмаєра і втягує у неї суспільство. Замість того, щоб взяти участь у пишних похоронах Мінських домовленостей (а їх похоронила якраз Росія через їхнє невиконання), керівництво України погодилося вирвати з Мінських домовленостей один чи два пункти і почати клонувати нову реальність. Точніше, віртуальну, а не нову. Ось у цьому є велика небезпека реанімації Мінських домовленостей. Зеленському отримав у спадок від Порошенка іншу картину: нині немає прямого наступу російських військ, відсутня соціально вибухонебезпечна ситуація всередині країни; закріпилося порозуміння з західними партнерами щодо наших реалій. Зеленському треба було відштовхнутися від цього і нарощувати, закріплювати досягнуте. А він почав заспокоювати українське суспільство такими небезпечними запевненнями, як “нічого страшного не відбулося і не відбудеться”. А насправді — відбулося! Українська влада погодилася на російський порядок денний, на ті правила гри, які нав’язала Москва. Це заколисує не лише українське суспільство, а й наших партнерів за кордоном.

Що нам пропонує формула Штайнмаєра? Під тиском Москви і деяких наших міжнародних партнерів президент погодився на дві речі: проведення виборів і тимчасову автономізацію окупованих територій. Тобто українська влада фактично погодилася на ультиматум Москви: мовляв, або ви берете ракову пухлину в своє державне тіло (потім метастази розійдуться по всій Україні), або ви матимете прототип Придністров’я. Обидва варіанти проекту спрямовані на максимальне виснаження України як держави. А потім уже будуть інші схеми з їхньої реалізації. Наша влада, погодившись на так звану формулу Штайнмаєра, погодилася відключити імунну захисну систему України в протистоянні з російським агресором.

Росія від початку війни з Україною реалізує кілька сценаріїв. “Провідною зіркою” російської політики залишається ідеологія “прирощення територій”. Хоч би який сценарій вони творили, хоч би що робили, кремлівська машина працює на те, щоб у будь-кого зі своїх сусідів, надто в Україні, відгризти шматочок території, ринку, економічної потуги чи будь-яких інших інтересів. Тому те, що нині спостерігаємо на окупованій території — в Криму і на південному сході (видача паспортів, введення спрощеної системи надання російського громадянства, організація “виборів” на окупованій території тощо), свідчить, що сценарій діє. В певний момент Москва готова переключити силовий “рубильник”, і тоді територія сусідньої країни стає частиною російської території.

Другий сценарій — це варіант Придністров’я. Третій — автономних частин.

Великою ілюзією є думка нашої влади, що Україна може сторгува-

тися з Росією щодо надання тимчасово окупованим територіям статусу автономних утворень. Не сторгуємося ми з Росією, бо вся попередня логіка опору російському агресору вироблялася не лише всередині українського суспільства, нашою владою, а й нашими західними партнерами. Суть її в тому, щоб змусити Росію як державу, яка порушила міжнародне право, руйнує міжнародні інститути, повернутися до статусу-кво, тобто повернути нам нашу територію і вивести геть свої військові підрозділи. Яким чином це можна зробити? Демонструючи нашу рішучість до збройного опору російському агресору. Для цього треба нарощувати оборонні потужності й посилювати безпекові спроможності. У цій царині понині немає чіткого плану, відповідно, відчутних результатів, не лише щодо спорудження ракетного щита і т. ін. Якби наша влада демонструвала на ділі справді державницький підхід у вирішенні цих проблем, тоді б і Захід подивився на нас іншими очима.

Багато хто з вітчизняних і європейських політиків усе ще живуть ілюзіями і сподіваннями, що з Росією можна домовитися. На превеликий жаль, ці люди не розуміють справжньої мети російсько-української війни. А мета проста — знищити Українську державу. Для чого? Щоб відтворити Російську імперію і перейти до політики глобального реваншизму. В її основі лежить тотальне руйнування міжнародного права, щоб підпорядкувати демократичний світ своїм великодержавницьким інтересам.

Коли Росія робить такі величезні ставки у російсько-українській війні, то не можна розраховувати на те, що з Московією можемо домовитися шляхом поступок чи чимось іншим. Це просто дитяча гра, ілюзії, які можуть призвести до великої трагедії не лише України.

Громадськість, не лише політики, мусять прискіпливіше вивчати українське законодавство. Надто це стосується Закону “Про особливості забезпечення державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях Донецької і Луганської областей”. Там чітко визначено, що Росія — це держава, яка здійснила збройну агресію проти суверенної і незалежної України. Звідси виходимо на проблему стану війни, з моменту введення “зелених чоловічків” у

Крим. Це був початок війни, і ми одержали право на оборону. Звертаймося і до документів ООН, де все розписано. У нашому законі дуже чітко виписано, в який спосіб Росія окупувала Крим, а потім частину територій у Донецькій і Луганській областях своїми регулярними частинами збройних сил за підтримки сформованих і озброєних ними ж бойовиків-колаборантів. Москва здійснює окупацію українських територій і через окупаційну адміністрацію. Отже, якщо ми погоджуємося на формулу Штайнмаєра, — ми погоджуємося на легалізацію окупаційної адміністрації і на надання цим територіям якогось автономного статусу.

У цьому законі є ще один дуже важливий пункт, який то з’являється, то зникає, — зобов’язання для нашого уряду утворити центральний орган влади, який зайнявся б формуванням консолідованих претензій України до Росії за завдані війною матеріальні збитки і людські втрати. Минуло стільки часу, а віз і нині там. Володимир Василенко пропонував ухвалити спеціальний закон щодо створення такої комісії центрального органу виконавчої влади. Він на постійній основі мусив би займатися цими речами. Просто координуючого органу замало, щоб порахувати все — від втрати людських життів до економічного чи якогось іншого потенціалу нашої держави.

І останнє. Ми повинні змінити риторику діалогу з західними партнерами. Не тільки риторику, а й відносини. Бо я переконаний у тому, що нинішнє керівництво України, наші політики, ЗМІ повинні давати постійні й чіткі сигнали Заходу, що сьогодні вони ведуть неадекватну політику з Московією. Вона жодним чином не відповідає реальним загрозам, які виникають у війні Росії проти України. Це загрози безпосередньо і їхнім країнам, і європейській цивілізації загалом. Захищаючи Україну, ми захищаємо Європу. Якщо говоритимемо з Заходом чіткими вимогами, демонструватимемо власну позицію без ретуші, то нашу рішучість зрозуміють і підтримають наші партнери. А якщо ми не відступатимемо, то з допомогою наших союзників дуже швидко можна буде накинути гамівну сорочку на Росію.

Іван ЗАЄЦЬ

Тріяда від Петра Яцика: освіта, гроші, армія

Закінчення. Початок на стор. 1

А що б Ви сказали, пане найбагатша людина Канади, коли б зустрілися з послом України в Канаді Андрієм Шевченком (просто горе з сучасними шевченками), який 25 липня 2018 року заявив, що “Українська діаспора в Канаді змінює ставлення до російської мови. Ставлення до російської мови завжди було складною темою, проте зараз українська мова втратила монополію на патріотизм. Можна бути російськомовним кримським татариним і російськомовним патріотом України... Це матиме дуже хороші, правильні, довгострокові, здорові наслідки” (див. О. Пономарів. “Подарунок” українсько-го дипломата // Слово Просвіти, ч. 31, 2—8 серпня 2018). А що ж це за новітні укропатріоти з язиками в роті? Ви б, мабуть, запитали в цього А. Шевченки, чи він колись учив історію, яка показує, що московська мова в Україні взялася через убивство українців московитами та окупацію України Росією? То скільки ж тому Шевченке в цій Канаді платять, коли він повторює столітньої минувшини гасла Валуєва та чорносотенців “про здорові наслідки” від язика окупанта? Чи ж він, бува, не осліп і не бачить, що наслідки російської мови в Україні криваві: війна там, де не було української мови, історії та церкви. Війна там, де російська мова! Там убито вже від 2014 року близько 13 тисяч українців! САМЕ МОВА, особливо під час війни, ділить нас на ВІЛЬНИХ і НЕВІЛЬНИКІВ, на своїх та чужих, на борців і бандитів, на державників і колаборантів, на націоналістів і псевдопатріотів з язиком у роті. Ділить на живих та мертвих. І не треба свого банально-го лінгвістичного та угодовства прикривати патріотичними фразами і правом без обов’язку і далі говорити мовою окупанта! І не треба виплітати, що серед українськомовних чимало юд, бо не про виродків нам ідеться, а про виконання власних законів.

А ще Петро Яцик, мабуть, хотів би зустрітися з українськими бізнесменами, але виявив би, що великого українського бізнесу нема, а коли шось і є, то говорить також мовою окупанта: фірташі, ахметови, каламоїські, парашенки, бойки, вілчули, пінчуки та ін. То чи знайшов би він в собі сили продовжувати цей конкурс з української мови, що є водночас і знаннями, і грошми, і легіоном воїнів українського слова, що сильніше за гармати? Звісно, що так. І найбільше окрилив би його річної давнини епізод з обдарованим юним шахістом Романом Ковальським, який на європейському чемпіонаті з шахів на запитання суперника-московита російською мовою блискуче відповів: “I don’t understand you”. “Рома сьогодні грав з суперником з Росії. Він питає Рому: “Какой у тебя рейтинг?”. Рома у відповідь: “I don’t understand you”. Той: “Чьто!?” Поруч сидить молдованин і каже росіянину, що він не розуміє російської. Той: “Как не понимаешь, он же с Украины”. Рома після партії мовні: “Я так давно мріяв потролити так росіян”.

П.С. “Партію легко виграв. Хто думає, що це не толерантно, мені байдуже” (допис мами Романа Ковальського Анни Ковальської на ФБ).

Ось, панове, це і є нова стратегія курсу з української мови: ми не розуміємо мови окупанта. І це не тролінг (збиткування). Це має стати новим світоглядом відродженої нації. Ми вивчаємо, знаємо і живемо своєю українською мовою, що була для нас Державою в часи бездержавності. Вона наш кордон і наші набой. Словом, пане меценате! Будьте спокійні. Конкурс буде, бо є дуже багато Ромчиків Ковальських.

Ірина ФАРІОН

Мирослав
ЛЕВИЦЬКИЙ

«Лохнута» псевдореальність

Перш ніж торкнутися нової небезпечної витівки Володимира Зеленського, яка шокувала мільйони українців, повернувся до скандальної хуцпи президентського “квартиру” за участю українського народного хору ім. Г. Верьовки. Соціальні мережі закипіли від звернення хору до росіян і мешканців українських окупованих територій з приводу російської окупації. Воно поширилося у мережі через три дні після оприлюднення “співаночки” про підпал будинку колишньої голови Нацбанку України. У зверненні хору лунає заклик (записаний у перші місяці окупації), зокрема й до української влади, вирішувати всі суперечливі питання з росіянами й мешканцями окупованих територій мовою мистецтва. Хоч ще з давніх часів існує переконання, що музи співають лише тоді, коли у держави є сильна армія, яка може захистити мир і спокій.

Наприклад, у сусідній Польщі є два народні ансамблі такого рівня, як в Україні хор імені Верьовки — “Мазовше” і “Шльонск” (Сілезія). Проте ані від них, ані від їм подібних ансамблів не почуєте закликів до розчуження серця ворога піснями. Вони співають про патріотизм і незламність у боротьбі за національну свободу. Навіть тоді, коли ця боротьба приречена. У Польщі таким моментом було варшавське повстання 1944-го. Не тільки у спогадах українських свідків цієї події, а й у працях нинішніх польських істориків надбудуємо думку, що вибух повстання був великою сталінською провокацією, спрямованою на те, щоб перед приходом советів німецькими руками знищити найпатріотичніший суспільний прошарок Польщі.

Ідейний послідовник Сталіна Путін твердо тримає курс на руйнацію держав, намічених жертвами реваншизму. Для досягнення мети використовують де продажних, а де просто безвідповідально-наївних митців й мистецькі колективи. Агітаційний “антивоєнний” ролик 2014 року з прославленням незрозуміло вільному світові “рускоязичності” змушує зарахувати до категорії безвідповідальних і хор ім. Верьовки. І ролик із соціальних мереж — не єдина на це причина.

Вперше побував на концерті хору у Польщі, коли працював в українській газеті “Наше слово”. Було це навесні 1988 р. Чи то в рамках традиційних у ті часи “Днів польсько-радянської дружби”, чи, може, у рамках відзначення роковин Леніна воеводський (обласний) комітет ПОРП (правлячої на той час у Польщі комуністичної партії) в Лодзі запросив до Польщі відомий колектив з України. На його концерт (відбувався він у напівпорожньому, переважно заповненому солдатами залі великого кінотеатру в центрі міста) поїхав український “десант” з Варшави. До того десанту входили переважно студенти-українці з варшавських вишів. Концерт почався російськими піснями, що прославили Леніна, комуністичну партію та російську Москву. Після виступу я взяв коротеньке інтерв’ю у керівника хору Анатолія Авдєвського. Однак його не надрукували (рукопису поки не знайшов). Про що ми говорили з керівником хору — не пам’ятаю. Але закарбувалася в пам’яті така сценка. Хтось зі студентів підійшов до мене і сказав: ти послухай, яка ганьба — це нібито український хор, носій української культури, а між собою розмовляють російсь-

ською. Підійшов до одного хориста і спробував зрозуміти, у чому тут річ.

— Усі ми радянські люди, — відповів українською хорист.

— Але ж ви носій високої української культури!

— Спів у хорі — моя робота. Така сама, як, скажімо, робота токаря за станком.

Ці слова щодня нагадують, як важко без реального зацікавлення держави перетворити ментального гомосовєтїкуса на українського патріота. Нинішня влада не приховує (це знайшло віддзеркалення у прес-марафоні Зеленського) прагнення, аби “право” гомосовєтїкуса ігнорувати українські закони в українській державі стояло вище права нації на всебічний захист державою її мовно-культурних і безпекових прав. Нині обидва ці напрями дуже актуальні.

Журналіст, письменник-публіцист, заступник голови Координаційної ради з питань застосування української мови в усіх сферах суспільного життя при Міністерстві культури України Тарас Марусик та народний депутат фракції “Європейська Солідарність” Микола Княжицький б’ють на сполох, що нинішній уряд “слуг народу” фактично саботує впровадження закону про забезпечення функціонування української мови як державної.

Княжицький наголошує, що, згідно з прикінцевими та перехідними положеннями Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”, 16 жовтня був останнім днем, коли Кабінет Міністрів України повинен був сформувати склад Національної комісії зі стандартів державної мови. А ще 21 серпня повинні були призначити уповноваженого з захисту державної мови і забезпечити, в межах своєї компетенції, створення належних умов для функціонування Національної комісії зі стандартів державної мови. Але цього не було зроблено. Марусик звертає увагу, що уряд монобільшості не виконав й іншої норми мовного закону — до 15 серпня передбачити в Державному бюджеті на 2020 рік фінансове забезпечення діяльності органів, відповідальних за діяльність закону про українську мову.

З приводу цих претензій фракції “Європейська Солідарність” та представників громадянського суспільства прем’єр-міністр заявив, що в уряді немає відповідних кандидатів на передбачені законом посади. Вину перекладають на Верховну Раду, мовляв, вона не проголосувала змін до бюджету на нинішній рік. Думка ця посправжньому сміхотворна. Як може парламент голосувати зміни без відповідного подання з боку уряду?

Проте не в поданні тут справа, а в саботажі, про який говорять Княжицький та Марусик. Відкритим залишається питання, на якому рівні відбувається саботування.

Чи спроможні нинішні керівники врешті зупинити ганєбну русифікацію, яку у світі сприймають як свідчення української “неадекватності”? Гадаю, спроможні, але...

3 жовтня 2019 року міністр освіти і науки Ганна Новосад в ефірі телеканалу “Прямий” заявила, що від вересня 2020 року всі російськомовні школи в Україні перейдуть на українську мову навчання. Це здійняло гвалт не тільки в Росії. На прес-марафоні президент України заявив, що для нього питання мови не є пріоритетним! Здається, це єдиний президент у світі, для якого державність мови титульної нації не є пріоритетом! Він обіцяв запитати у міністра, що вона мала на увазі, торкаючись не пріоритетного для Зеленського питання та ще й такого, що може серйозно підірвати його рейтинги. За його словами, озвученими низкою ЗМІ, “пи-

тання мови дуже розхитує суспільство”. Хоч у світі воно консолідує нації, однак у головах політиків-малоросів, за підказкою московських стратегів, саме воно “розхитує суспільство”. І Зеленський дав “дружню пораду” міністерці, натякнувши, що він би “так не робив, як вона робить”.

Усі пошуки інформації про якусь зустріч або хоча б телефонну розмову між Ганною Новосад та Володимиром Зеленським, присвячену тому стратегічному для України та дратівливому для Зеленського питанню, не дали результату. Однак два факти вказують на те, що розмова таки була. Після 11 жовтня відсутня в електронному медіапросторі інформація, яка стосується стану та перспектив виконання Закону України про освіту, зокрема про переведення на державну мову навчання так званих російськомовних шкіл, що є анахронізмом колоніального минулого. Правда, у світі досить розвинута мережа чужомовних шкіл. Але вони приватні, елітарні (переважно англомовні) й готують учнів до життя в англомовних країнах. А кого готували в Україні впродовж трьох десятиліть так звані російськомовні школи? Тих, хто кричить “Путін, введі війська”?

На те, що “профілактична” розмова Зеленського з міністром освіти відбулася, вказує одна з обережних відповідей міністра культури, молоді та спорту Володимира Боролянського для Радіо “Свобода” (оприлюднено 27 жовтня). Слухачка запитала міністра: “У Запоріжжі службовці, чиновники говорять недержавною мовою, ще й хизуються цим. Які реальні кроки зроблено для підтримки української мови в Україні?” Міністр відповів: “Є закон. Я вважаю, що це неповага до своєї країни — невиконання закону. Мені здається, що це дуже неправильно з боку чиновників”. Ця обтічна відповідь вказує: людина, що відповідає, намагається бути максимальною обережною. Відповідальна і вільна людина не назве страшну аномалію “неправильністю”...

Виявляється, не тільки мовне питання є не пріоритетним для Зеленського. З маніакальною азартністю під гаслами “мир близько” людина, яка ховалася від служби у Збройних силах, веде Україну до катастрофи. Про це від початку запуску в Національний інформаційний простір “формули Путіна”, замаскованої під “формулу Штайнмаєра”, говорять українські військові, дипломати і політики-державники. Про це говорять на численних вічах руху “Ні капітуляції”, які по всій Україні збирають сотні тисяч людей. На прикладі Чилі бачимо, що вихід на вулиці одного мільйона осіб змусив владу змінити антинародну політику. Скільки мільйонів в Україні мусять вийти на вулицю, аби Зеленський на решті їх побачив?

З приводу “формули миру” за планом Зеленського 25 жовтня в Чернігові зробив заяву представник чинного президента України у Тристоронній контактній групі — другий президент України Леонід Кучма. Заява була досить несподіваною, бо ж його зять Віктор Пінчук є одним із ідеологів миру за “формулою Путіна”.

Кучма в Чернігові сказав: “Так звана “формула Штайнмаєра” до миру на Донбасі не приведе, оскільки вона не є формулою миру”. Ця “формула” — дотискання України. Це, за його висловом, — намагання “здати нас із потрохами”... Не може бути мови і про особливий статус Донбасу, — сказав він, — тому що це — шлях до конфедеративного устрою України, який для нашої унітарної держави неприйнятний. За словами Л. Кучми, “відновлення миру на Донбасі — процес тривалий, відповідальний і значною мірою залежить від по-

зиції лідерів європейських країн, а особливо від позиції президента США Дональда Трампа”.

Проте Зеленський цього не хоче зрозуміти. У його лексиці дедалі частіше з’являється термінологія з арсеналу путінських пропагандистів. Заговорив він про “націоналістів, які не хочуть миру з Росією”. Такого нахабства у нашій державі ще не було, щоб суспільний прошарок, готовий на найвищу самопожертву в ім’я держави, зараховувати до ворогів, які не бажають добра, себто миру, Україні. Це ганєбна традиція колоніального минулого. Тому не мова, як каже Зеленський, розхитує суспільство (це яскраво засвідчила його зустріч у Золотому), а він особисто руйнує стабільність і основи державності. Чи якимось чином з розумінням цієї страшної аномалії пов’язана різка чернігівська заява Л. Кучми про мир за рецептом Путіна-Зеленського? Поки що нема фактів для однозначної відповіді.

Не тільки Україна шокована тим, що робив і говорив у містечку Золоте на Луганщині 25—26 жовтня президент України. У Польщі одна з програм Польського радіо присвятила цьому питанню чимало уваги. Там були здивовані кримінальною лексику Володимира Зеленського. Його слово “лох”, яке шокувало українські ЗМІ й соцмережі, походить з російського кримінального жаргону. Означає людину, яку “надо сделать” (обікрасти, вбити). В Україні належить до вульгарних русизмів. У пориві емоцій з “лоховою” “фенею” Володимир Зеленський показав, що малося на увазі у його виборчих гаслах “зробимо їх разом”!.

В основу коментаря Польського радіо про українських “лохів” було покладено доступний у соціальних мережах блискучий коментар тележурналістки Яніни Соколовой. Назвавши формат розмови Володимира Зеленського хамським, вона з жалем констатувала, що цей спосіб розмови, до якого він звик роками, важко викоринити в 42: “Спочатку ви назвали мою країну “повією” у своїх жартах! Потім ви узгодили підписання угоди, яка може змусити мою країну капітулювати! Тепер ви хамите тим, хто захищав наш і ваш, до речі, зад всі ці 5 років війни! Доки мені буде соромно за вас, Володимире Олександровичу?” (...) “Я дуже вам не раджу лягати з тими людьми, які на даний момент є авторитетами нації, з людьми, які мають найбільшу цінність для кожного українця. Військові вам цього не пробачать. Думай...те, Володимире Зеленський”, — заявила журналістка Соколова.

Для мене в поїзді Зеленського до Золотого один момент був особливо почальним: українська приказка “Що городом об стіну” побудована на реальному ґрунті. На заяву одного з ветеранів добровольчого батальйону, що вимоги учасників загальноукраїнського руху “Ні капітуляції” передані йому, Зеленський насмішуваво, звертаючись на “ти”, заявив російською: “А вчора в Україні падав дощ”...

Далі зухвало-зневажливо заявив: “Мені пофіг, з ким буде перемир’я”. Проте не всім це байдуже. Реальний мир з Росією можливий лише після падіння режиму Путіна. Решта — або ілюзія, або свідомий злочин. Колишній міністр преси та інформації РФ Михайло Полторанін в інтерв’ю телеканалу “Сталінград” назвав нинішнього президента РФ нікчемою, злодієм і злочинцем. А путінський режим — страшним явищем. Путінізм, за твердженням Полтораніна, штовхає Росію (і всіх, хто в її орбіті. — М. Л.) до страшної катастрофи. Чи потрібно Україні, пристаючи на путінський варіант “миру”, втручати у все це?

Того вечора, в четвер, 24 жовтня ц. р., стіни Національного музею літератури України здригалися від гучних оплесків, а порівняно невелика актовна зала музею повнилася усміхненими обличчями і не могла вмістити всіх охочих долучитися до урочистої події. Живий класик, великий поет, державний і політичний діяч, дипломат, зрештою — полум'яний патріот України Дмитро Васильович Павличко відсвяткував разом зі своїми друзями, колегами по перу і просто шанувальниками його таланту свій 90-річний ювілей, якому присвячено було творчий вечір «Осінь Патріарха».

На його сміливих віршах, піснях, які давно стали народними, сповнених справжньою любов'ю до України, виховувалося не одне покоління патріотів. Справжній поліглот, який володів багатьма європейськими мовами, він відкрив вітчизняному читачеві українське звучання світової класики: Шекспіра, Бодлера, Гете, Христо Ботева, Ярослава Івашкевича, Камоенса, Данте Аліґ'єрі та багато інших письменників літератур усіх часів і народів. Найвища якість його перекладів відзначається фахівцями в усьому світі, що ще більше вивіщує славу Дмитра Васильовича і як перекладача від Бога. У цьому, як говорили учасники урочистого вечора, він уподібнюється своєму землякові — Івану Франкові.

Кришталева чесність перед собою, перед власним сумлінням та пам'яттю предків, непохитна принципи́вість, відчайдушне прагнення справедливості та волелюбність, що йде від серця, зробили Дмитра Павличка не просто видатним політичним та громадським діячем, голос якого піднісся у ХХ-му і не вмовкає в ХХІ століттях. Він — унікальна і неповторна постать нашої непростой епохи, взірць великого таланту, полум'яного патріотизму, на який орієнтуються українці.

Зустрітися зі справжнім Прометеем української літератури, привітати його зі славетним ювілеєм завітали до стін НМЛУ і давні друзі-письменники Михайло Слабошпицький (ведучий вечора), Павло Мовчан і Любов Голота, Юрій Шербак, Микола Жулинський, Дмитро Пилипчук, Дмитро Кремінь, Сергій Білокінь та багато інших відомих діячів літератури і мистецтва. Не було лише представників нинішньої влади...

Дмитро Павличко вкотре виявив оригінальність, відмовившись як іменник від промови-спогадів, а прочитав кілька своїх віршів. Присутні на вечорі зустрічали їх бурхливими оваціями, які довго не стихали в цій маленькій і привітній залі. Вза-

«Осінь Патріарха» Ювілейний вечір Дмитра Павличка з друзями і без чиновників від влади

галі, ділилися враженнями між собою гості, атмосфера ювілейного вечора була надзвичайно зичливою, теплою і широю на почуття до патріарха української культури і політики.

(Розширений звіт про ювілейний вечір Дмитра Павличка читайте в наступному числі «СП»).

Власн. інф.
Фото Володимира КОСКІНА

Сергій Білокінь

*Коли мене надламує безсоння,
Виходжу в світ із маминих бесаг,
І згадую Сергія Білоконя,
Його книжки, прочитані в сльозах.*

*Цей чоловік назвав поійменно вбитих
Великих українців тисячі.
Сумні його книжки — не помсти видих,
А до страждання нашого ключі.*

*Божественні, недотикальні маски
Із Леніна і Сталіна він здер.
І появилась в світі замість казки
Кривава правда про ЕСЕР ЕСЕР.*

*Цей чоловік — ні наляку, ні змори —
В чекістів лютих дивиться стволи.
Крізь його серце всі голодомори
Народу українського пройшли.*

*Цей чоловік проник в архіви тайні
Імперії генсеків і царів.
Він показав, як мій народ до стайні
Був загнаний жорсткою й там згорів.*

*Згорів і встав, і на очах Європи
Зійшов з хреста у вознищах повстань.
Читаю, думаю, немов на стопи
Стаю, але під ними чую грань.*

*То грань, що виліковує і твердне,
І силу совісті дає моїй.
О, те читво тяжке, немилосердне —
То справжній бій, не відпочинок, бій!*

*Цей чоловік — енергія Франкова,
Збагнув ще юним, що його талан —
Це праця, як життя, обов'язкова
І гоєння свого народу ран.*

*Цей чоловік був завжди сам собою,
Горнує до України-сироти.
В його книжках нема волянь до бою,
Але там є волаючі хрести.*

*Він знав, почислить їх немає змоги,
Та все ж хотів дізнатися числа
Всіх цвинтарів, зарослих, мов барлоги,
Де кров козацька ріками текла.*

*Після читань Сергія Білоконя
Я впеvнився — народ мій не помре,
Хоч буде збройна оце за ним погоня
І виставлене надовкруг каре.*

*Все, що було, жадає бути знову
Не так, але життя нове встає,
Вже нашу націю і нашу мову,
І наш державний дух ніхто не вб'є!*

Дмитро ПАВЛИЧКО
14.VIII.2019 р.

Професор Микола Ільницький: «Маємо працювати, скільки заповідає небо, яке над нами!»

Богдан ЗАЛІЗНЯК,
м. Львів

“Я побачив, що думки, які я висловив, були сприйнятні...”
— Що Ви відчували під час урочистого святкування Вашого 85-річчя?

— Одним словом чи реченням того не виповім... Мимоволі довелось пройти етапи життєвого і творчого шляху.

— При закінченні зустрічі Ви сказали: “Маємо працювати, скільки заповідає небо, яке над нами”. Як Вам вдається прислуховуватися до заповідей неба на практиці?

— Знаєте, є або з’являється внутрішнє відчуття: ти ще можеш те і те зробити. З’являється раптово, раніше про це не думав. Таке відчуття можна назвати осяянням чи зблиском, а можна — інтелектуальною інтуїцією. А потім воно переходить у тривалу напружену працю. Колись казали: так було написано на зірках.

— Чи перший період Вашої діяльності — журналістський — був підготовкою до періоду наукового, літературознавчого?

— Шість років я віддав праці в газеті. Тодішня журналістика була зовсім не така, як сьогодні, коли журналіст має свою думку і може її відстоювати. Але газетарська робота дисциплінувала думку і навчила тримати перо в руках. Це дуже важливо для людини, яка пише. Але в якийсь період я відчув, що вичерпуюсь психологічно. Здавалося, що далі вже мусять бути якісь зміни в житті.

— І тоді...

— Тоді мене запросили на посаду завідувача відділу критики в журналі “Жовтень”. І я, власне, міг писати про те, що мене більше цікавило — про літературу, мистецтво. Це збіглося з появою в літературі такого явища, як шістдесятництво. Імена Василя Симоненка, Миколи Вінграновського, Володимира Дрозда, Валерія Шевчука, Григора Тютюнника були у всіх на вустах. За збірками Ліни Костенко стояла черга. Пригадую вечір у Львівському університеті імені Івана Франка навесні 1962 року, на який прибув “київський десант” у складі Івана Дзюби, Івана Драча та Миколи Вінграновського. Найбільша, 111-та, аудиторія була переповнена. Зовсім несподівано Іван Дзюба заговорив про те, що він не уявляє української літератури без творчості Володимира Винниченка, Миколи Хвильового, дав високу оцінку творчості Бориса Антоненка-Давидовича, Григорія Тютюнника, Миколи Руденка. Микола Вінграновський приголомшив нас своїми космічними поезіями, а Іван Драч — каскадом несподіваних для тогочасного читача метафор. Ми йшли додому з Володимиром Лучуком і думали над тим, що сталося. І, знаєте, відчули, що це є розкріпачення слова, вільний політ думки.

— Можна собі уявити, як Ви це сприйняли!

— І розкріпачення слова я сприйняв як розкріпачення людини, яку сковували льоди сталінського режиму. У мене тоді з’явилося якесь бажання самому осмислити речі і поділитися своїми думками з читачами. Так народилася перша збірка літературно-критичних статей “Барви поетичного слова”, що вийшла 1967 року. Тоді, отже, і почалася моя доля літературного критика. Я побачив, що думки і спостереження, які я висловив, викликали інтерес в читача. Книжка мала багато рецензій. Я входив у літературний світ.

— Якою тоді була ситуація в “Жовтні”?

— Пошастило, що журнал очолив Ростислав Братунь, який, по-перше, дав дорогу молодим поетам, прозаїкам, по-друге — розширив тематичне коло в журналі і, по суті, сформував оновлений колектив редакції: Роман Іваничук, Роман Кудлик, Роман Лубківський...

— Доки так тривало?

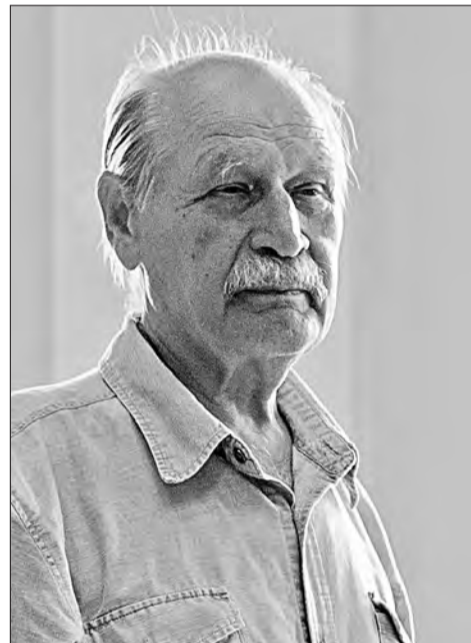
— До 1965 року. З’явилися в журналі матеріали про сталінські репресії

У Дзеркальній залі Львівського національного університету імені Івана Франка наукова громадськість Львова привітала з 85-річчям українського літературознавця, критика, поета, перекладача Миколу Миколайовича Ільницького — члена-кореспондента НАН України, доктора філологічних наук, професора кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства ЛНУ ім. Івана Франка, провідного наукового співробітника відділу української літератури Інституту українознавства імені І. Крип’якевича НАН України, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка.

“Це видатна постать в українському літературознавстві, вчений, поет. Така постать прикрасила б будь-який університет світу”, — справедливо сказав ректор Університету, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор Володимир Мельник, вітаючи Миколу Миколайовича з вагомою життєвою датою.

До нього долучились колеги з університету — професори Михайло Гнатюк, Богдан Якимович, Андрій Содомора, кандидат філологічних наук Василь Будний, директор Західного наукового центру НАН України і МОН України Олег Зинюк, академік НАН України, голова НТШ професор Роман Кушнір, в. о. директора департаменту освіти Львівської ОДА Ігор Гайдук.

Ми поспілкувалися з Миколою Миколайовичем Ільницьким через кілька днів.

— зокрема, роман Володимира Гжицького “День і ніч” (1965), було опубліковано велику добірку віршів Богдана-Ігоря Антонича, потім його лібрето опери “Довбуш”. Усе це стало причиною звільнення Ростислава Братуня з посади головного редактора. Я написав літературний портрет Антонича у 1967 році. Знаєте, коли цей портрет побачив світ? Аж у 1991 році. 1968 року вийшов роман “Мальви” Іваничука, який, разом із “Собором” Гончара, був вилучений з магазинів. Коли журнал очолив Роман Федорів, йому довелося відстоювати кожен твір. У журналі склалася традиція друкувати матеріали з історії України, народного мистецтва.

— Коли і як Ви увійшли в університетську аудиторію?

— Спершу я освоїв кабінет науковця академічного інституту (тоді — Інститут суспільних наук, пізніше — Інститут українознавства імені І. Крип’якевича НАН України), в якому став працювати на посаді завідувача відділу української літератури. Там важко мені не доводилось. Бо, працюючи в журналі, я захистив і кандидатську, і докторську дисертації. Вивчаючи джерела в Бібліотеці Академії наук, я спілкувався там з відомими вченими. Григорій Нудьга, Пахом Яременко, Андрій Пашук... Слухати їх було для мене і університетом, і академією. Я часто кажу, що закінчив Бібліотеку Академії наук, хоча бібліотеку закінчити неможливо, ти — вічний студент у ній. Для мене не було великою проблемою входити в академічний світ. В університеті я зрозумів, чим відрізняється бібліотечний столик від студентської аудиторії, де перед тобою є десятки очей, які чекають щось нове і свіже почути. Я хотів студентам щось нове донести. Це було вже за незалежної України, коли тріщали канони соцреалістичної естетики і виникла потреба знайомити студентів з сучасними європейськими методологіями. Поступово я звикав з цією роллю і сам намагався пізнати більше. Навчаючи студентів, я й сам повинен був навчатися. І навчаюся досі. Доводилося дещо “виловлювати” зі збірників типу “Критика сучасної буржуазної естетики”.

— Ви полюбляєте говорити, що вивчали літературу від “А” до “Я”, то прошу розшифрувати!

— Це, звичайно, жартівливий вислів. Але й справді, багато уваги я приділив дослідженню творчості двох письменників, прізвища яких починаються на ці літери абетки. Отже, “А” — це Богдан-Ігор Антонич, а “Я” — Михайло Яцків. Про Антонича сказано вже — відкритий був для читачів в 1960-х роках, а про Яцківа я писав тоді кандидатську дисертацію і захистив з труднощами в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР у 1973 році. А “з труднощами” — тому, що Яцків був письменником-модерністом, а модернізм тоді трактувався як занепадницьке мистецтво буржуазного Заходу. Я тоді переконував, що в багатьох новелах письменника бачимо не символізм, а символіку, яка завжди була властивою мистецтву.

— Дружина Вас розуміла, оскільки сама науковець. Вам пошастило.

— Я поєднував наукову роботу з літературною діяльністю, упорядковував книжки. Зокрема, підготував три антології поезії: “Розсіпани перли: поети Молодої Музи” (1991), “Над рікою часу” (1999), “Поети Празької школи” (2009). Крім того, підготував двотомник Богдана Лепкого, чотири томне видання Юліана Опільського і книгу критичних статей Леоніда Білецького і багатьох інших. Щось із 11 книжок підготував.

— Як Вам вдалося стати “зразком вченого”, про що говорив на урочистостях Богдан Якимович?

— Я не вважав і не вважаю себе зразком, і до самого цього поняття ставлюся скептично. Я вважаю себе одним із представників покоління критиків і літературів, яке формувалося саме у 1960-ті роки.

— Ярослава Мельник у своєму виступі сказала, що Вам притаманна Франкова риса — “писати, щоб було цікаво для розуму”. Як Вам вдалося, образно кажучи, вийти на Франкову стежку?

— Академік Олександр Білецький змодлював таку ситуацію. Він порівняв франкознавців з людьми, які хочуть ложками вичерпати море. Я також пробував не раз підходити до цього Франкового моря зі своєю ложкою. Хотів би навіть видати свої роздуми про Франка окремою книжкою.

— Хто ж впливав на Вас як на критика і літературознавця?

— Іван Франко передусім. А ще мені замолоду дуже імпонував данський літературознавець Георг Брандес, який створив панораму світової літератури XIX ст. як своєрідний роман, наші вчені Микола Зеров, Микола Євшан. Вчився у своїх сучасників. Любив читати. Чи це історія, чи археологія, чи історія, чи філософія, чи література — я читав для себе.

— Є три послідовні етапи людського пізнання: спостереження; прагнення зрозуміти; творче осмислення. Якому етапові Ви приділяєте більше уваги у життєвій і науковій діяльності?

— Це — філософське питання. Звичайно, що починаю зі спостереження. Мабуть, однак, всі три чинники ідуть і діють один за одним. Як часто буває, немов за Франком: “І знов рефлексії...”

— Журналіст Андрій Цаплісько ствер-

джує: “Поети і літератори завжди на крок попереду політтехнологів”. Ви також відчуваєте себе попереду політтехнологів?

— (Сміється). Ці слова скоріше стосуються саме поетів.

— Що сказав би пересічний українець, якби його запитали словами Василя Симоненка: “Ти знаєси, що ти людина?”

— Серед простих людей є багато філософів — не за освітою, а вроджених. І, очевидно, кожен з них зміг би щось відповісти по-своєму.

— Шкода, що наші інтелектуали працюють на інші держави...

— В Україні, як стверджує преса, на початку 2018 року було 200 тисяч науковців. Нині близько 60 тисяч, може, й менше. Що далі буде з наукою, а отже, — й з країною?

— Це загалом прикрий факт. Свого часу індійці, китайці працювали у США, здебували там освіту, робили наукові відкриття і поверталися до своїх країн. Я хотів би, щоб наші молоді інтелектуали брали із них приклад, щоб наші талановиті вчені поверталися до України.

— Історик Іван Крип’якевич визначив сім чинників, що впливають на структуру держави: територія держави; економіка; демографія; раса; соціальні відносини; духовна культура; організація влади. Які з цих чинників найвагоміші для творення міцної економічно України?

— Всі. З чим виникають проблеми? І з мовою, і з економікою, і з владою. Словом — усі в комплексі.

— “Європа мовчала” — знаємо всі цей рефрен з поезії Олександра Олесь. Можете сказати, коли найбільше Україна це відчувала?

— Це дуже справедливі рядки. І стосуються вони не тільки того часу, про який писав Олександр Олесь.

— “Шляхетний чоловік, — вважав Конфуцій, — думає тільки про справедливість, маленька людина думає тільки про власну вигоду”. Як Ви думаєте, який в Україні відсоток шляхетних людей?

— Це треба робити спеціальні дослідження. У Конфуція мені імпонує інше поняття: дао — дорога до справедливості, до досконалості.

— “Ми ніколи не були торговою нацією, — казав мені в інтерв’ю Василь Куйбіда у 1995 році. — Торгували інші люди”. То як ми, українці, маємо нині жити (і виживати) у торговому, рід ясна, світі?

— Мені здається, це не зовсім точна характеристика. Бо наші чумаки, загалом, торгували. Було навіть своєрідне бойківське чумацтво.

Така риса в нашому народі є. Що є в потенціалі, те може проявити себе в реальності. Зрештою, не торгівлею однією виживають. Дозволю собі хоча б назвати прізвище Петра Яценка.

— Олеся Гончарев належить вислів: “Дякую Богові, що дав народитись мені українцем”. Ви також дякуєте Богові, за те, що Ви — українець?

— Цілком солідарний з Олесем Гончарем.

Замість післямови. “Микола Миколайович — це гуманіст, до слова якого всі прислухаємося” (Михайло Гнатюк, професор ЛНУ ім. Івана Франка).

Очільники Матірної «Просвіти» в часи воєнного лихоліття

Марія ПАВЛЮК,
голова об'єднання Галицького району м. Львова ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка;
Ольга МАНЮК,
заступник голови об'єднання Галицького району м. Львова ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка

З початком Першої світової війни російська військова влада панічно боялася пробудження національної свідомості серед вояків-українців, які опинилися в Галичині. І не даремно. Бо у перші дні окупації м. Львова «Просвіта» продала всі примірники «Кобзаря» Т. Шевченка, що були у неї на складі, серед вояків-українців царської Росії. Товариство, що на початок війни було найбільшою українською організацією (77 філій, 2944 читальні, 109950 членів), першим прийняло на себе весь тягар окупаційної влади. Успіхи Росії на австрійському фронті в перші місяці війни дали можливість нищити ненависне їм «джерело мазепинства і сепаратизму» в Галичині, чим і зайнявся прибулий російський губернатор. Передусім закривали філії і читальні «Просвіти», знищували книжки в її бібліотеках. Було спалено цінні папери, сховані в касі кооперативного банку «Дністер». Редактора видавництва Товариства Ю. Балицького вислали до Сибіру, де він і загинув. Кілька членів Головного відділу емігрували до Відня, розгорнувши там видавничу діяльність. Але повернутися до рідних місць вдалося не всім. П. Огоновський, Є. Озаркевич, Я. Веселовський спочили на віденському цвинтарі. Таким чином, «звільнення» Галичини звелось до руйнування української культури в ім'я російської єдності, а потім і принесенням українського населення Буковини та Галичини в жертву румунізації та колонізації.

Ще на початку війни на той час віце-президент австрійської палати послів, голова Товариства 1896—1906 років Юліан Романчук та член Крайового відділу Галицького сейму і восьмий голова «Просвіти» (1910—1922) Іван Кивелюк разом з д-ром Володимиром Бачинським звернулися до намісника Галичини щодо необроблених репресій з боку австрійської влади проти українського населення Галичини, яке звинувачували у державній зраді. Іван Кивелюк домагався від намісника, щоби воно виділяло кошти винятково не на польські воєнні організації, а й на українських Січових Стрільців. Перед зайняттям Львова російським військом Іван Кивелюк виїжджає до Відня, де працює в українській культурній раді, очолює просвітню комісію. Але після визволення галицької столиці у вересні 1915 року повертається до Львова й очолює процес відбудови «Просвіти» та організує допомогу постраждалим у війні. Проте у червні 1916 року знов виникла загроза повторної окупації Львова військами царської Росії. Головний Виділ приймає рішення про перевезення цінних паперів і по одному примірнику своїх видань до Відня. Поновити просвітницьку діяльність керівництву вдалося лише 1917 року. Почалася робота з відбудови читальні. Товариство готувалося до відзначення свого 50-літнього ювілею. Для «Просвіти» плідними щодо книгодрукування були 1917—1918 роки. За цей час виходять 16

книг з серії «Просвітні листки», 6 великих збірок народних пісень (патріотичних і ліричних), 3-тисячним накладом побачила світ книжка В. Целевича «Віднова життя і відбудова майна просвітніх товариств».

З розпадом Австро-Угорської імперії в жовтні 1918 року українці почали рішучі заходи зі створення власної держави на західноукраїнських землях. Було сформовано Українську Національну Раду — політичний представницький орган, що 19 жовтня 1918 р. проголосив українську державу на всіх українських етнічних землях Галичини. Президентом УНРади обрали Євгена Петрушевича, на час перебування якого у Відні головував у парламенті ЗУНР Іван Кивелюк як його заступник. До складу УНРади увійшли відомі в Галичині громадсько-політичні діячі, члени Товариства «Просвіта» — Кость Левицький, Юліан Романчук і ін.

Під час Листопадового чину у Львові, організованого УНРадою силами Українських Січових Стрільців, Іван Кивелюк входив до політичного проводу повстання, брав участь у передачі влади українцям від австрійського на-

Іван Кивелюк

місника в Галичині. Першим головою уряду ЗУНР (державного секретаріату) було обрано дійсного члена «Просвіти», адвоката і публіциста Костя Левицького. До уряду ввійшов також член «Просвіти» Олександр Барвиський (шкільництво і віросповідання). Проте в Галичині починається затяжна польсько-українська війна. Після відступу наших військ зі Львова 1918 року польська влада заарештує Івана Кивелюка разом з іншими патріотами й інтернує у табір в Домб'є біля Кракова, де його тримали 10 місяців. Після повернення голова розгорнув активну діяльність з відновлення роботи Товариства. Від травня 1919 року польська влада за підтримки держав Антанти під виглядом «боротьби з більшовизмом» розпочали наступ на Галичину, Західну Волинь і частину Полісся. Каральні органи польової жандармерії проводили масові розправи в українських селах. Знищувалися українські видання, українську мову було вилучено з державного вжитку. Видавничу діяльність Товариства майже припинилася.

Та «Просвіта» вийшла з цього важкого становища завдяки наполегливій праці її активних членів, котрі на своїх плечах вивели весь воєнний тягар, зуміли вивести «Просвіту» на новий шлях. Це передусім Іван Кивелюк, Михай-

ло Галушинський, Іван Брик та інші. Головний Виділ під керівництвом Івана Кивелюка проголошує в цих умовах конкурс на кращі воєнні спогади. При Товаристві створюється «Громадський комітет» з метою збору записів, фотографій, впорядкування воєнних могилок. 1919 року Івана Кивелюка вдруге заарештувала польська влада, але згодом вийшов під домашній арешт. Якийсь час був безробітним. 1920 року його арештовують втретє в зв'язку зі спробою замаху на очільника Речі Посполитої Ю. Пілсудського, вчинену колишнім січовим стрільцем.

У грудні 1920 року Товариство провело «Свято Просвіти», 1921-го, відзначаючи 60-річчя пам'яті Т. Шевченка, з ініціативи «Просвіти» було створено фонд «Учителів, брати мої...», організовано комітет з побудови пам'ятника на могилі Івана Франка. 1 листопада 1921 року відбувся перший післявоєнний Загальний збір «Просвіти», який вибрав новий Головний Виділ і затвердив на посаді голови Товариства Івана Кивелюка, що перебував на той час у в'язниці. Тільки в лютому 1922 року він виходить з тюрми, але, знеможений подіями останніх літ та матеріальними нестатками, передчасно помирає 1 березня 1922 року на 56-му році життя. Головний Виділ організував похорон свого голови коштом Товариства. Панахида відбулася у Святоюрському Соборі. Велика сумна процесія пройшла на цвинтар через центр Львова з зупинкою на пл. Ринок, 10. Прощальними словами І. Брика «Просвіта» подякувала своєму голові за щирі і безкорисну працю, повну ідеї і посвяти. На 5-му полі Личаківського цвинтаря на могилі Івана Кивелюка встановлено пам'ятник роботи С. Литвиненка. На 85 полі похований і молодший син Івана Кивелюка Роман, пластун, член Крайового проводу ОУН, розстріляний 1942 року гітлерівцями у складі групи заручників. Після смерті Івана Кивелюка 2 квітня 1923 року головою «Просвіти» обирають його другого заступника Михайла Галушинського.

Михайло Галушинський — визначний український громадсько-політичний і освітній діяч, публіцист, голова «Просвіти» 1923—1931 років. Під час Першої світової війни — спочатку командант УСС, а пізніше референт УСС при Вищому командуванні австрійської армії. Професор Українського таємного університету. Патріотичне виховання Михайло Галушинський отримав у своїй сім'ї. Працюючи вчителем гімназії в Золочеві (1904—1909), організує першу в Галичині громадську бібліотеку, а в селах Золочівщини — читальні «Просвіти». З 1909 року директорував в українській приватній гімназії в Рогатині.

Ставши командантом легіону Українських Січових Стрільців у серпні 1914 року, згодом референтом УСС при австрійському командуванні до осені 1917-го, він віддається боротьбі за українську державу. Бере активну участь у Листопадовому Чині та подальшій битві у Львові за незалежність ЗУНР. Після війни Михайло Галушинський продовжив свою педагогічну діяльність у «Рідній школі», працював професором української академічної гімназії (до 1924 року) та в Укра-

їнському таємному університеті. У педагогічній діяльності М. Галушинський найвищим імперативом у національному вихованні визначав українську державність, а головною метою — «щоби нарід заховав якнайсильніше і найпевніше свою національну окремішність». Думки про те, що педагогічна праця має забезпечити виховання такої молоді, яка б була здатною вибороти державність, закріпити і зберегти її, М. Галушинський ніколи не змінював. Він вважав, що в результаті виховання всі мають чинити так, «щоб кожен шоденною працею, кожним поступком, ділом і словом визначав, що «Україна — се я! І коли кожна одиниця те скаже у повній відповідальності, що вона винна сим трьом словам, тоді буде Україна, без огляду на те, чи схоче хто її визнати, чи ні».

З перших днів головування в «Просвіті» М. Галушинський головний акцент спрямував на організаційно-освітню і виховну роботу за новими західноєвропейськими зразками, на усвідомлення народу в спротиві окупаційній польській владі та утвердження національного ідеалу. Розроблена Головним Виділом під його керівництвом програма включала відновлення передвоєнних філій і читальні та заснування нових; організацію при всіх філіях освітніх курсів для навчання працівників; відновлення мандрівних бібліотек, організацію при читальнях самоосвітніх гуртків, залучаючи передовсім молодь; створення аматорських театральних гуртків. Особлива увага приділялася просвітньо-організаційній праці в межах Польщі, поширенню діяльності «Просвіти» на Волинь, Холмщину та Полісся, зацікавленню «Просвітою» американських земляків. Виникли нові форми роботи: окремі філії за свої кошти утримували гімназійні курси, ланки загальної освіти. Характерними були поїздки голови Товариства Галичиною, Волиню. У 1926 році М. Галушинський розробляє спеціальний «Проект працевлаштування українських безробітних інтелігентів», що мало дати б поштовх для оновлення культурно-просвітньої роботи. «Просвіта» знову виходить на міжнародну арену, налагодивши книгообмін з чеським Освітнім інститутом ім. Масарика в Празі та ставши членом міжнародної асоціації у Лондоні «Всесвітній союз освіти для дорослих». На час головування Михайла Галушинського припало святкування 60-річчя заснування «Просвіти», який було відзначено ювілейним з'їздом. А 22—29 вересня 1929 року відбувся організований М. Галушинським другий Всеукраїнський Освітній Конгрес, на який прибули представники українських громад з Чехословаччини, Закарпаття, Волині, Холмщини, Полісся. Як вияв глибокого пошанування в березні 1929 року Загальними зборами Товариства його обрано почесним членом «Просвіти».

Попри світову економічну кризу 20—30-х років, стараннями голови Товариства насамперед було налагоджено випуск періодичних видань: календарів «Просвіти» («Народний календар», «Ілюстрований календар»), освітніх часописів: «Народна освіта» (1922—1927 роки), «Аматорський театр» (1925—1927),

Михайло Галушинський

«Бібліотечний порадинок» (1925—1926). Він засновник і редактор видання «Життя і знання» (1927—1939), досліджень «Національне виховання: статті і замітки», «Книжка й українське громадянство», «Позашкільна освіта», автор «Літературно-наукового вісника», член редколегії педагогічних часописів 20-х років. М. Галушинський залишив по собі багату літературну спадщину, зокрема: «З Українськими січовими стрільцями» (мемуари), «Михайло Драгоманов — ідеолог нової України», «Шевченко — поет життя й чину», «Семпер тіро — Все воїн» (до 5-ї річниці смерті Івана Франка) та ін.

1925 року він став одним із співзасновників і провідним членом Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО). 1928 року був обраний від УНДО до сенату (одна з палат польського парламенту), був його віце-президентом. Ставши депутатом сейму у листопаді 1930 року, М. Галушинський зосередив свою діяльність на вирішенні важливих суспільних проблем західноукраїнських земель. У грудні 1930 року на пленарному засіданні сейму М. Галушинський у своєму виступі «В обороні прав народу» гостро засудив т. зв. «паціфікацію» як «нечуване насильство, додаючи до трагічної історії українського народу нову криваву сторінку, коли уряд кинув на українські села військові і поліційні каральні експедиції...»

Подальше розгортання економічної кризи, негативне ставлення польських властей до українських справ, нова хвиля антиукраїнських шовіністичних виступів вели до загострення відносин з «Просвітою», до занепаду культурного життя в краю. Зменшувалася кількість членів українських організацій Галичини, зокрема і в «Просвіті». Закривалися бібліотеки, читальні, скорочувалися накладу українських книжок. «Просвіта» увійшла у великі борги. Важке фінансово-матеріальне становище Товариства, виснажлива праця, смерть дружини були важким ударом для М. Галушинського. 25 вересня 1931 року він помер на 53-му році життя. Тодішній шкільний куратор С. Свідерський дав дозвіл академічній гімназії офіційно взяти участь (з хором співом) у його похороні як віце-маршалка польського сенату у Варшаві. М. Галушинський упокоївся на 55-му полі Личаківського цвинтаря у Львові. 2001 року його останки перенесли на Меморіал УСС та УГА на 76-те поле цього цвинтаря.

Правдивий професор із ярликом націоналіста

Микола ТИМОШИК,
доктор філологічних наук, журналіст

Його змучене недугою серце спинилося назавжди спекотного липневого ранку 15 літ тому в помешканні на вулиці Ломоносова, по другий бік якої простягнулося аж до колишньої столічної околиці велике студентське містечко Шевченкового університету. По війні, з часу заснування містечка, тут традиційно селилася й професура цього знаного в світі навчального закладу.

Роман Григорович Іванченко також належав до цієї професури: понад тридцять останніх років мешкав з дружиною Галиною Пилипівною та двома синами — Ярославом і Олесем — у так званому університетському кооперативному домі, а ще більше часу носив у собі нестихаючий і ні з ким із колег нерозділений біль за несправедливе своє звільнення, фактично вигнання, з університетського факультету журналістики. Того факультету, на якому за всіляких часів, режимів і керівників завжди нуртував живильним струменем (завдяки окремим особистостям) непокорений дух порядності й інтелігентності, професіоналізму й патріотизму. Але також і такого факультету, звідки в усі роки цей дух методично й цілеспрямовано витравлювали.

Про істинні причини цього болю дехто з колег, знайомих і учнів покійного дізнався лише на печальній тризні, яка почалася на цвинтарі, а завершилася в кафе студмістечка.

У цьому епізоді — один з уроків, які непомітно, ненав'язливо, зворушливо й широко давав постійно своїм високим життєвським чином цей добрий, мудрий і незгаданий нами до кінця товариш, друг і вчитель.

Поміркуймо ж разом тепер, коли Романа Григоровича серед нас давно вже немає, над окремими з його глибинних життєвських уроків.

Про скромність як чин інтелектуально багатих

“Нехай Вам щастить!” — цю знамениту фразу професора Іванченка чув кожен, хто хоч раз, бодай коротко, зустрівся з ним. Ті ж, хто спілкувався з ним часто, запам'ятали її особливо. Ніби душу вкладав він у ці три слова, ніби прощався надовго щоразу — і коли завершував телефонічну розмову, і коли тиснув руку співрозмовникові на роз'їздах станцій метро, і коли зачиняв за собою двері кафедри, аудиторії чи редакції.

Переконаний: ніколи й нікому ця фраза не могла здатися штучною чи надуманою, бо мовилася від серця, з добром і для добра кожному.

У нашому загуканому, розхристаному і, найприкріше, аморальному світі, такі вічні християнські цінності, як доброта, скромність і порядність якось мимоволі суспільство відштовхнуло на задній план. І лише зі вчинків людей інтелектуально самодостатніх, високих моральним духом, а отже, незлостивих, незадрісних і незлих, вони лише й сприймаються як цілком природні. Саме такими вчинками був заповнений кожен день Романа Григоровича.

Він завжди вмів не лише помітити й підтримати в співбесідникові добре начало, а й порадиши широко за чийсь успіх. Особливо по-батьківськи добрим було його ставлення до молодших колег, аспірантів, студентів. Чи хто й чув де, як говорив із кимсь професор на підвишених тонах, як когось привселюдно критикував чи з'ясовував стосунки, як когось обговорював з негативним присмаком у фразах позаочі? Направду, такі ні.

Натомість практично ніколи не дбав про показний антураж щодо власної важливості, значущості. Знаний далеко за межами України вчений у галузі науки про видавничу справу та редагування (без посилань на його авторитетні праці нині та ще багато літ на майбутнє не обійдеться жоден чесний дослідник на цьому напрямі науки), він не прагнув набутти якихось звань, почес-

25 жовтня виповнилося б 90 років від дня народження відомого вченого-книгознавця, публіциста, просвітянина, редактора, одного з творців часопису “Друкарство”, професора Романа Іванченка.

тей, нагород, лауреатств. Глибоко розуміючи, яких масштабів аморальності набула в нас останнім часом процедура отримання таких офіційних визнань, він у подібних акціях сам ніколи не брав участі й не радив цього робити своїм однодумцям.

Працюючи свого часу в університетському видавництві “Либідь”, я запропонував якось Романові Григоровичу підготувати до перевидання його “Літературне редагування” — перший в Україні навчальний посібник для майбутніх редакторів, написаний рукою зрілого редактора-практика, вченого, письменника. Посібник той, до речі, до того витримав уже два видання (1970 і 1983 років) і припав до душі не лише студентам, а й багатьом редакторам-практикам. На ту пропозицію мій співрозмовник чемно подякував і запропонував натомість включити до видавничого плану рукопис... свого учня. Йому, мовляв, захищатися треба, отож зробимо добру справу, коли допоможемо разом.

Сам же завжди спішив не лише привітати колегу з виходом цінної публікації чи книги, а й написати оперативну прихильну рецензію, “пробити” її бодай через ті газети, де працювали його небайдужі випускники.

Про кон'юнктуру і порядність у науці

До професора Романа Іванченка, як до високопрофесійного фахівця, часто зверталися з усілякими офіційними й неофіційними проханнями щодо експертизи, наукових відгуків, рецензій, опонування дисертацій. Коли бачив, що йдеться про річ вартісну, про дослідника порядного й чесного, — ніколи не відмовляв, незважаючи на постійну зайнятість.

Його феномен як істинного вченого для мене полягав не лише в цьому. Він ніколи не брав від авторів рецензованих праць ніяких конвертів чи таких собі живучих ще з радянських часів “джентльменських наборів”, які тепер перетворилися на “конверти вдячності”. Не користувався також заготовленими наперед “болванками”, чим нерідко зловживають представники молодшої генерації нашої науки.

Учнями й послідовниками Романа Григоровича були переважно “вихідці з народу”. Навідріз відмовлявся працювати з тими, кого рекомендували “за телефонним дзвоником”. Передусім тому, що таким здебільшого були чужі Іванченкові теми, які він пропонував досліджувати в майбутніх курсових, дипломних чи дисертаціях. Переважно це був високий чин української книги та її дивовижних, практично забутих творців, які самовіддано працювали в умовах суцільних заборон українського друкованого слова, а також високий чин редакторства, редагування як елемент творення. Так формувалася й стверджувалася вистраждана, виболена в душі власна наукова школа, до якої запрошувалися такі ж небайдужі й чесні “робітники”.

Він напрочуд передбачливо умів розгледіти в студентській аудиторії здібних юнаків і дівчат, яких раніше багато їхало по науку до столиці з української глибинки. Такі не мали модного одягу, їх не привозили до університету на “мерседесах”... Але в них під час лекцій та практичних занять горіли очі, нуртувала думка, племініла іскринка небайдужості, чесності, благородства. Відчувши в таких вихованців потяг до науки, беззастережно ставав їхнім опікуном. “Хто ж допоможе цим дітям, як не я”, — за цією фразою Романа Григоровича, мовленою якось у нашій розмові про перспективи української науки, — його життєвська доля. Сам сирота, який і не пам'ятав своїх батьків, він з дитинства перепустив через свою вразливу душу високий чин доброти й безкорисливості, істинну вартість життєвських цінностей.

Все ж доброта його не була всеохопною. Мені не раз доводилося бути свідком принципової позиції професора Іванченка, холодної аргументованості його суджень. Це тоді, коли йшлося про кон'юнктуру й пристосуванство в науці, про наукоподібність чи недолуге компіляторство.

Роман Григорович не міг мовчазно спостерігати, як нівелюються останнім часом у вищій школі критерії істинної науковості, як за ширмою “новизни” й “відкриттів” вмів маскується професійна безпорадність, поверховість, бездоказова категоричність.

Прикро констатувати, але без професора Іванченка боротися з шарлатанами у гуманітарних науках стає дедалі важче.

Про нездатність на чорне казати біле

Істинна інтелігентність і небайдужість професора особливо проявилася в патріотичних почуттях. Його національне прозріння відбулося в 50-х, коли закінчив столичний філологічний факультет, коли кращими друзями на все життя стали студентські однодумці Степан Колесник та Сергій Плачинда — знакові нині постаті в українській публіцистиці.

Захистивши 1963 року кандидатську дисертацію і ставши згодом викладачем факультету журналістики Шевченкового університету, молодий публіцист і науковець швидко завоював симпатії майбутніх журналістів. Однак незабаром, після швидко згортання так званої хрущовської відлиги, прізвище викладача журфаку потрапляє у “чорні списки”. Ярлик націоналіста, ідейно нестійкої особи, яка не розуміє “поточного моменту”, нависли його ж колеги — добре замасковані до пори до часу справжні україножери й українофоби, яких на відповідальних ділянках ідеологічної роботи партії (а саме такою ділянкою в усі радянські часи був факультет журналістики) ставало щоразу більше. Це вони організували від середини 60-х справжнє цюкування проукраїнськи налаштованих викладачів. Однією з перших жертв такого цюкування і став Р. Г. Іванченко.

Зачищення журфаку від “націоналістично налаштованих викладачів” почалося відразу після так званого бунту студентів цього факультету в березні 1965 року як виклик ідеологічному догматизму комуністично-більшовицької системи в роки українського шістдесятництва. Безпосередній учасник того бунту, колишній студент-журфакивець Михайло Скорик у своїх оприлюднених спогадах подає за нещодавно відкритим архівним документом повний список цих “вигнаних” викладачів. Прізвище Іванченка в тому списку — шосте. Ось ті “викладачі-націоналісти” середини 60-х років, яких любили і поважали студенти, але яких зневажила влада: Шестопал, Клименко, Лазебник, Базилівський, Маляренко, Іванченко, Бурмака, Шудря, Козаченко.

Цих особистостей вигнали з журфаку фактично за те, що не пішли на компро-

міс із совістю, не привчали своїх студентів на чорне казати біле, не сприяли русифікації факультету, не приховували свої патріотичні почуття, не відмовилися бути українцями. Хтозна, як би склалася подальша доля Романа Григоровича та його сім'ї, якби не врятував його сам Микола Бажан — на той час знайомий поет і керівник видавництва “Українська Радянська Енциклопедія”.

Довідавшись про драму молодого кандидата наук, сказав при зустрічі: “Приходьте до нас на роботу. Я не проситиму характеристики на Вас, бо знаю Вас як чесну людину і професіонала”. Так учорашний “націоналіст” став на багато років редактором серйозних енциклопедичних видань, які пізніше визначатимуть обличчя українського книговидання. Серед них — багатотомник “Історія міст і сіл України”, “Шевченківський словник”.

Про чуття резервації в рідному домі

На противагу деяким іншим діячам, Роман Григорович ніколи пізніше не “експлуатував” тему свого гоніння за національні переконання в радянські роки. Але як і в 60-ті, активно й не роздумуючи став до лав захисників української мови вже в роки... української незалежності. Він не міг байдуже спостерігати за тим, як з роками українська мова дедалі більше почуватися в себе дома попелюшкою, як дедалі активніше розкручує чиясь “невидима рука” маховик чергової русифікації українців. Не раз казав, що почуватися вдома, в українській столиці, фактично як в резервації — серед засилля чужомовних газет, книг, радіо- та телепередач.

Свої доступно перепущені крізь небайдуже серце монологи щодо можливих наслідків русифікації України, яка, на жаль, не зменшила обертів зі здобуттям незалежності, він виклав у численних публіцистичних статтях, які в різні роки друкувалися в українських газетах.

Із здобуттям Україною незалежності професор Іванченко знову відчув у собі потяг до викладання. Однак до Шевченкового університету він принципово не повертається. Створює, а згодом очолює кафедру видавничої справи та редагування на вечірньому факультеті філії Львівського поліграфічного інституту. Цей факультет незабаром “узаконоїть” Київський політехнічний інститут, де професор Іванченко чесно й самовіддано трудився до останніх днів свого життя.

1999 року, напередодні 70-річчя професора Іванченка, друзі з Парламентського видавництва видрукували окремою книжечкою збірку його публіцистики під заголовком “Російський патріотизм чи ментальність Попандуло?” Шкода лише, що малим накладом і що не використують його ж колеги та однодумці цю книгу сповна в школах та вищих навчальних закладах. Варто навести бодай кілька заголовків розділів цього видання, аби переконатися, що актуальність публіцистики професора Іванченка нині не зменшилася: “Краще бути згвалтованою, аніж українізованою”; “Петербургські барани не те, що наші, або Роль мамлюків у побудові комунізму”; “Як промосковські сили виступають за особливий статус російської мови”.

Нерідко під час наших зустрічей давав покористуватися рідкісним виданням чи вручав копію якоїсь злободенної публікації. Просив, аби повернути до таких публікацій чимширше коло студентів. Він любив їх і вірив у їхні ширі й небайдужі очі. Вірив, що саме це покоління молоді — політично не зашорене й не залякане, з власною людською й національною гідністю — спроможеться-таки ствердити й розбудувати українську Україну...

Це — лише дещо з уроків безкомпромісного одержимця і справжнього лицаря-захисника українського в Україні. Шкода, що їх так і не засвоїла значна частина нашої бюджетної інтелігенції, яка вихована колоніальною владою.

Великі справи складаються з малих

Перемога — це велике напруження сили духу, волі й наполеглива, чорно-ва щоденна праця. Перемога — це сума колективних зусиль багатьох людей. Якщо кожен із них робитиме бодай невелику українську справу (говорити на вулиці міста тільки українською, купувати тільки українські книжки, передплачувати тільки українські газети, не мовчати там, де ми промовчуємо...), то ми вже надзвичайно багато просунемося вперед у справі українізації України, в очищенні її від скверни минулого. Для цього навіть не треба важити життям чи звершувати якісь виняткові подвиги. Треба охоче робити всі ці малі справи, твердо знаючи, що саме з них і складаються справи великі.

А вже конкурс наш — це, на мою думку, справа велика, політично значуща і винятково масштабна. Але в ній так само багато тих малих складових, без яких просто не буває великого. Допомогаймо один одному в творенні цього патріотичного марафону — і матимемо одну, спільну на всіх, українську перемогу. Справжню Україну.

Марія ФІШЕР-СЛІЖ
(Канада, член Ліги українських меценатів)
2001 р.

Думав про справу — не про славу

Петро Яцик не був романтиком. Принаймні все робив, щоб таким не виглядати. Суворий, прагматичний, завжди безмежно ентузіастичний, жорсткий у спілкуванні, нещадний полеміст, логік, характерник. Утім, слова, либонь, зайві, коли пишеш про людину, яку знав, любив, а ще — безмежно шанував. На будь-якій конференції, зборах, зібраннях представників української діаспори у США, Канаді головуєчий нерво-обшукував очима зал, видивляючись чубату голову сухорлявого гордовитого чоловіка. Від Яцика можна було очікувати чого завгодно. Справа була зовсім не в грошах, яких від нього чекали, просили, канючили, вимагали. Яцик був незалежною людиною і, точно розуміючи ситуацію й вимірюючи її своїм внутрішнім калькулятором, був безжальним у своїх висловлюваннях — своїх характеристиках. Він завжди вимагав конкретних дій, а це дуже дратувало професійних балакунів, яких чимало і в материковій Україні, і поза нею. Яцик був безмірно безборонним у своїй єдиній любові — до України.

Джеймс МЕЙС
2002 р.

Учителька серед меценатів конкурсу

Після завершення II Міжнародного конкурсу з української мови імені П. Яцика групу меценатів, директорів видавництва і головних редакторів часописів (в Україні і поза її межами) було нагороджено спеціальними подячними дипломами з підписами організаторів цього масштабного патріотичного турніру, в якому взяли участь понад п'ять мільйонів учнів і студентів. На цьому гарному дипломі — напис: “Висловлюємо найщирішу подяку за безкорисливість, щедрість і патріотизм при проведенні II Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика”. Від імені всіх, хто організував і провів мовне змагання, — міністр освіти і науки України Василь Кремень, президент Освітньої фундації Петра Яцика Надя Яцик і президент Ліги українських меценатів Володимир Загорій.

Поміж відзначених цим дипломом — пані Ірена Баєр Фаркавець із Торонто, автор прекрасної книги хрестиківок для дітей і молоді “Крокодил у краватці їсть кавун у коробці”, понад сто примірників якої вона подарувала для нагородження учасників конкурсу, своїм коштом переславши їх до столиці України на адресу Ліги українських меценатів.

Школярі, які показали добрі знання державної мови, одержували не тільки дипломи й грошові премії, означе-

8 листопада в Колонній залі столичної міської державної адміністрації відкривається XX Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика, що його проводять Ліга українських меценатів та Міносвіти. Пропонуємо читачам ретроспективний екскурс в історію мовного марафону крізь призму ЗМІ.

ні іменами їхніх засновників, а й чималі бібліотеки з цікавих українських книжок. Усі відзначені в конкурсі молодшкласники мали в подарунок і книжку Ірени Баєр Фаркавець. Отак виданий у Торонто “Крокодил у краватці їсть кавун у коробці”, мов крилатий птах, перелетів і на Наддніпрянщину, і на Слобожанщину, Сіверщину, Поділля, Волинь, і в Галичину та Крим — книжки читають юні знавці рідної мови в різних кінцях України. Про таку “географію” свого читача кожен автор може тільки мріяти.

Ірена Баєр Фаркавець здобула в Торонтському університеті диплом з наук про дитину, а також учительський диплом. Майже перед захистом докторату тяжко захворіла й змушена була припинити наукові студії при Торонтському університеті. Своєрідним підсумком її тривалої педагогічної праці в українських суботніх школах і садочках стала збірка хрестиківок — весела, розумна і корисна книжка для всіх, хто хоче глибше вивчити українську мову.

Напередодні III Міжнародного конкурсу з української мови імені П. Яцика пані Ірена повідомила, що знову надсилає на адресу Ліги українських меценатів свою книгу для подарунка її молодшкласникам, котрі покажуть добрі знання рідної мови. Учителька і письменниця Ірена Баєр Фаркавець — знову серед меценатів і добродійників патріотичного мовного турніру.

Прес-служба Ліги українських меценатів
2002 р.

“Мале зроблене — більше за велике говорене...”

Знову й знову думаю про те, що світло пам'яті Петро Яцик володіє дорогоцінною рисою: найкраще уникати всяких дискусій на тему, що хто зробив для української справи, не заперечувати ревниво зусилля в цьому напрямі іншого, не звинувачувати когось, не нарікати на якісь обставини, бо це — непродуктивно й нерозумно. Він часто повторював просту, але важливу сентенцію про те, що мале зроблене — значно більше за велике говорене. Мені пощастило добре знати його упродовж кількох десятиліть, і я potwierджую, що він жив за цим правилом. Яцик віддав на українську освіту і науку мільйони доларів, зароблених чесною працею. Не могу втриматися, щоб не нагадати найголовніші досягнення великого мецената: Енциклопедія Українознавства, Центр досліджень історії України, Український дослідний інститут Гарвардського університету, українознавчі центри при

Торонтському та Колумбійському університетах, видання “Історія України-Руси” Грушевського в англійському перекладі... — це тільки найголовніші проекти, на які пішли його величезні пожертви.

Міжнародний конкурс з української мови — останній проект мецената, що став своєрідним пам'ятником йому. Конкурс — не тільки наймасовіший захід з усіх, пов'язаних з іменем Яцика. То справді наймасштабніший на сьогодні український проект в Україні й поза її межами. Це ж не жарт: у ньому беруть участь мільйони школярів і студентів; до нього з ентузіазмом долучилася світова українська діаспора. Важливо також, що участь у мовному турнірі беруть діти з колишніх республік Советського Союзу. То поважний психологічний чинник: школярі й студенти в Україні відчувають себе причетними до великої української родини, що є і поза межами нашої держави.

Конкурс дорогий нам і як справді яскравий приклад послідовного втілення важливої ідеї в життя. Добре

пам'ятаю голоси скептиків, які звучали хором, коли було оприлюднено задум такого мовного змагання. Не один тоді іронічно говорив: українцям добрих ідей не бракує, їм бракує волі й наполегливості здійснити їх. Але тут ми побачили злагоду в діях Міністерства освіти і науки України і Ліги українських меценатів. А широка підтримка світової української громадськості додала нових сил і можливостей цьому важливому проекту. Цією співпрацею треба дорожити. В ній запорука важливої масштабності мовного змагання. Абсолютно зрозуміло: жодна громадська організація без допомоги Міністерства освіти і науки не зможе діяти до кожної школи і кожного університету в Україні, а отже, — не досягне того, щоб у такому турнірі брали участь мільйони.

Леся БРИЗГУН-ШАНТА
(Торонто, Канада)
“Українські вісті” (Канада)
від 13 листопада 2002 р.

Академія СБУ — учасник марафону

Шириться коло учасників III Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика. Окрім навчальних закладів Міністерства освіти і науки України, до патріотичного мовного турніру приєдналися навчальні заклади всіх рівнів міністерств України: транспорту, охорони здоров'я, сільського господарства, оборони. Днями серед них з'явилася і Національна академія Служби безпеки України, де також успішно пройшов мовний конкурс.

Переможців змагання під час Свята рідної мови в стінах Академії нагороджували виконавчий директор Ліги українських меценатів Михайло Слабошпицький і голова Наглядової ради конкурсу Валентина Стрілько. Премії Освітньої фундації імені Петра Яцика одержали студенти першого курсу Ярослав Скорик, Дмитро Педос, Роман Стецишин та другого курсу Олександр Наконечний, Іван Вільчавський і Микола Мергель.

Прес-служба Ліги українських меценатів
2003 р.

Слово про маму

Твір із Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика

Юлія Білик, випускниця гімназії №191 ім. Павла Тичини м. Києва, нині навчається на першому курсі Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Вона — одна з переможниць конкурсу з української мови ім. Петра Яцика.

Оповідання Юлії Білик про маму відзначило журі цього конкурсу. Пропонуємо увазі наших читачів твір юної авторки.

Риси маминого обличчя незабутні. Її блакитно-сіруваті очі, довгі вії, ніжна, ширра усмішка, світле каштанове волосся. Кожен її рух особливий, сповнений потаємного, лише їй відомого змісту. Кожне її слово — виразник життєвої мудрості та досвіду. Вона вся до незабгненого особлива, і цю святість та незабгненість я й досі не в силах собі пояснити.

Та попри все, ми часто не уважні до тих, кого любимо. Така вже дивна людська природа. Ми нерідко завдаємо болю тим, ким дорожимо найбільше. Хоча іноді цього навіть не усвідомлюємо. Ми надто часто забуваємо, що любові не може бути забагато і що вона ніколи не буде зайвою; що тепло, доброта і ширість не повинні знати меж. Це ті речі, завдяки яким тримається наш далеко не досконалий світ, які допомагають вижити в цьому світі нам.

Людина, попри всю свою показну силу, слабка. Ніколи не повірю в такі поняття, як “сталеві нерви”, “залізна воля”. Залізного і сталевого у людині не має бути. Душа — жива, серце — живе, вони теж уміють плакати і сміятися.

І тому я ніколи не повірю тим, хто, досягнувши усіх видимих і невидимих висот, скаже: “Мені ніхто не потрібен”. У тяжкі хвилини життя Людині завжди потрібна Людина. І нею найчастіше є мати — єдина, хто ніколи не зрадить, не покине і не забуде.

Мати для мене — все. Нехай це звучить банально, але інших слів прагматичний мозок не може віднайти для вимогливої душі. Це той випадок, коли слова безсилі, а хочеться сказати так багато!.. Це відчуття священне і незабгненне, якась суміш шаленої любові, вдячності до людини, що подарувала тобі життя і, нічого не вимагаючи натомість, присвятила йому своє.

Я ніколи не говорила мамі таких слів. Як і більшість моїх однолітків, вважаю, що вона й сама про це знає. Усвідомлюючи, що помиляюся, іноді ненавиджу себе за слабкість та нерішучість, за необдумане, можливо, образливе слово, за байдужий погляд.

Для людини, яка віддала нам, своїм дітям, усю себе, я не можу знайти більш вагомих слів. Поруч із нею я завжди буду маленьким дитинчам, а вона — найближчою і найдорожчою людиною, яка своїми ніжними, турботливими руками завжди готова витерти з мого обличчя потоки по-дитячому наївних сліз. Я завжди пам'ятатиму, як часто й самовіддано вона жертвувала заради нас усім — своєю молодістю, мріями, захопленнями, аби лише ми мали усе найнеобхідніше.

Мені здається, я ніколи не буду здатна на таку самопожертву, на таке безмежне терпіння, сердечну любов. Є така професія — бути матір'ю, і з нею, цією професією, сперечатися у важливості не може жодна інша.

Я не уявляю свого життя без батьків, без їхньої постійної підтримки, ласки, доброты.

Час летить невинно і неблаганно. Ми не володарі своєї долі. Кожна хвилина нашого життя може стати останньою. І їй, цій хвилині, буде байдуже, що ти, можливо, не встиг щось сказати, у чомусь зізнався найдорожчим тобі людям. Вона просто збігатиме, секунда за секундою...

Мамо, тату, я вас справді дуже люблю...
2003 р.

Моєю мовою?

Коли в моє життя прийшов Міжнародний конкурс знавців української мови, я зрозуміла, що не дарма живу в цьому світі. Моя рідна мова для мене мов солодкий нектар, який я бджілкою збираю. А потім цілющим медом своїх віршів і оповідань, п'єсок та есе пригощаю всіх охочих. Після конкурсу я зрозуміла, яка відповідальність лягла на мої плечі, тому подорослішала й посерйознішала. І стали назавжди моїми друзями тисячі прислів'їв і приказок, фразеологізмів та казок. Я почала колекціонувати прислів'я зі словом “мова”, бо їх, виявляється, зовсім небагато: “Слово до слова — зложиться мова”; “Скільки я знаю мов, стільки життів проживу”; “Слово — не полова, мова — не помело”; “Ні з губи мови, ні з носа вітру”; “Яка головонька, така й мовонька”; “Хто своєї мови цурається, той сам себе стидається”.

У мене є мрія — я хочу бути редактором власної газети, яку випускатиму двома мовами: українською й англійською. А ще я написала вірш.

Мрію:

У вулик моєї мови
Люди, неначе бджілки,
Заносять нектар — слова.
У бджіл-охоронців жала
(гострі лискучі мечі) —
тож стережіться, трутні,
які до чужого ласі.
Дивно, бджілки — мудрі,
Вони стережуть нектар.
У ньому — їхнє безмертя,
Мені здавалося...
Але то тільки бджілки.
А що роблять люди
З моєю мовою?

Ганна СТЕПАНЕНКО,
учениця 6 класу СШ
смт Нова Водолага Харківської обл.
2003 р.

Школа носить ім'я Петра Яценка

На зборах батьків Гнідинської середньої школи Бориспільського району Київської області прийнято рішення присвоїти школі ім'я видатного українського мецената з Канади світлої пам'яті Петра Яценка, який віддав багато сил і коштів для української освіти і науки.

Відповідне клопотання батьківський та учительський колектив ще влітку направив в органи влади. Вже є рішення Гнідинської сільської ради, в якому підтримується ідея надання школі імені мецената.

Гнідин — велике мальовниче село за 5 км від Києва. Тутешня школа — одна з найкращих у столичній області. Тут першими серед шкіл області підняли український національний прапор. Це було ще до проголошення Незалежності України. Вже тоді в Гнідинській школі зорганізувалася мала академія народних мистецтв, розпочалися уроки українознавства. Тут неодноразово виступали найвідоміші письменники, вчені, громадські діячі зі столиці.

Учениця 11 класу школи Тетяна Лазаренко посіла перше місце в II Міжнародному конкурсі з української мови й не тільки одержала спеціальну премію Освітньої фундації Петра Яценка в розмірі семи тисяч гривень — її без вступних іспитів зараховано студенткою Інституту філології найавторитетнішого в державі вищого навчального закладу — Київського університету імені Тараса Шевченка.

Прес-служба Ліги українських меценатів
2002 р.

Володимир ЗАГОРІЙ: «Забезпечити таке майбутнє...»

Отже, двадцять років! Двадцять років відбувається Міжнародний конкурс з української мови ім. П. Яценка. За цей час змінилося кілька президентів. Кілька голів парламенту. І набагато більше прем'єрів. А скільки розпалося патріотичних, освітніх, культурних організацій та політичних партій! У нас довго доводиться шукати щось гуманітарно важливе, справді життєздатне й утривале в часі. Здебільшого все нагадує солом'яний вогонь — спалахнуло і зникло. Пам'ятаю, коли тільки розпочинався мовний конкурс, що після смерті видатного мецената й ініціатора його Петра Яценка одержав його ім'я (я тоді була прес-секретарем Ліги українських меценатів), часто доводилося чути, що ідейного запалу, енергії та фінансових джерел в організаторів патріотичного марафону вистачить ненадовго. Мовляв, тричотири роки — і кінець!

Є якісь закони живучості цього проекту. Про цю загадку говорю з головним меценатом конкурсу, президентом Ліги українських меценатів, доктором фармацевтичних наук, професором, завідувачем кафедри промислової, клінічної фармації та клінічної фармакології НМАПО імені П. Л. Шупика, головою Наглядової Ради фармацевтичної фірми “Дарниця” Володимиром Антоновичем Загорієм.

— Володимире Антоновичу, фармацевтична фірма “Дарниця” була серед головних меценатів цього патріотичного проекту ще від першопочатків.

— Так, ми виділяємо кошти — і то не малі — вже від першого мовного марафону.

— Знаю, до Вас зверталися і звертаються сотні людей із найрізноманітнішими проханнями, просячи фінансово їх підтримати. Чому Ви вирішили для себе саме мовний конкурс?

— Мова — один із тих “китів”, на яких стоять і нація, і держава. Бо мова — то ознака присутності нації на земній кулі, а державна мова, як і кордони, закони, герб, — свідчення повноцінності держави. Це незмінний історичний процес: кожна нація в світі поривається до творення своєї держави, якщо вона її не має, бо ж саме державність дає всі шанси для самореалізації нації. Це незмінна тенденція упродовж усієї політичної історії людства, котру не можна не помітити, коли аналізуєш найголовніші світові процеси за останні століття.

Не секрет, що сьогодні наша держава ще зовсім не така, якою ми її вимріяли. Якщо порівнювати державу з кораблем, то помічаємо в ній і не дуже професійну команду, бо в екіпаж важко набрати професійних людей; і машинна частина на кораблі анахронічна, і пробойні в ньому є небезпечні, бо саме через це в корабель може набратися води, і він ризикує піти

на дно. Отже, все треба робити паралельно, ремонтуючи судно, технічно переоснащуючи його і перенавчаючи команду. Я вже говорив, що наш конкурс тільки для поверхового погляду видається односпрямованим — піднесення соціального престижу державної мови в Українській державі. Це — на поверхні і це зрозуміло без коментарів. Та хочу наголосити на такому: в дещо архаїчній суспільній свідомості

США, Англія, Німеччина, Канада, Японія, Китай, де саме з освітою та наукою пов'язують питання національної безпеки та домінування держав у світі. А наш освітній продукт, котрий втрачає свою якість і цілком закономірно втрапив будь-яку привабливість для тих країн, звідки до нас посилали на навчання молоді, викликає велику тривогу. І результати тестування школярів, і масові випадки плагіатів, якими супроводжуються сюжети захисту дисертацій, і сама деінтелектуалізована суспільна атмосфера — це просто ганьба для європейської країни, котра не пасла задніх і за кількістю освічених людей, і за інтелектуальним потенціалом. Ми своїм конкурсом намагаємося мотивувати школярів до навчання, акцентувати їм, що знання — це дуже важливо і вигідно, бо ж не тільки про українську мову тут ідеться, а про освіту загалом. Тому можна сказати, що премії меценатів переможцям турніру — це інвестиція в юний український інтелект. Це наш заклик до молодих, щоб вони пробуджували в собі благородні амбіції стати справді освіченими й, звичайно ж, патріотичними громадянами держави.

— Чи вірите Ви, що конкурс сам по собі докорінно змінить мовну реальність в Україні?

— Ми не такі наївні люди, щоб сподіватися аж на таке диво. Розпочавши цей проект, ми сигналізуємо суспільству і передовсім владі про те, що в країні є складні проблеми, і закликаємо вирішувати їх спільними силами. Ми робимо своє, а влада й громадськість мають робити своє. У кожного для цього є серйозні можливості. Тільки поєднавши спільні зусилля, можемо сподіватися на якісь зрушення.

— Сьогодні видається, що меценати попереду і державних чинників, і зусиль громадськості. Як Вам це бачиться?

— Ми не прагнемо пальми першості, бо це не олімпійські ігри. Маємо потребу бути корисними в державотворенні, у подоланні важких постколоніальних травм і сподіваємося, що наш конкурс стане прикладним прецедентом для всіх тих в Україні, кого не задовольняє існуючий стан справ. Хто прагне забезпечити їй майбутнє, якого вона заслуговує.

Інтерв'ю взяла
Світлана КОРОНЕНКО

Микола ГРИНЬ,
член НСЖУ

Post. Post. Skriptum Післямова до “Postskriptum’ів” про суть сучасних есеїв від Тараса Головка

Не відкрию Америку, коли скажу, що майже в кожного читача або ж глядача після прочитання книги, перегляду вистави чи кінофільму виникають певні думки, асоціації, емоції. Одні люди їх глибоко ховають у свою душу, інші — прагнуть поділитися ними з друзями, знайомими у розмові або ж викладають все це письмово і оприлюднюють. Це свого роду підсумок чи ж висновок отриманих чи обнадійливих емоцій, або ж втрачених ілюзій, інструмент, що дозволяє висловити все, що хочеться. Навіть якщо цей текст, а мова піде саме про літературні тексти, є завершеним і логічним.

Таким правом висловити власну думку після прочитаних творів скористався і Тарас Головка у нещодавно оприлюдненій столичним видавництвом “Педагогічна думка” книзі есеїв “Postskriptum’и” (Тарас Головка. Postskriptum’и. Есеї. К., Педагогічна думка, 2019. — 240 с.). Це літературно-критичне видання зібрано під оригінально оформленою обкладинкою, яка є яскраво промовистою метафорою про світло і тінь читання, публікації про найцікавіші, на його думку, видані літературні твори останніх років, які прийшли до читача з вітчизняних столичних та периферійних видавництв України.

Есеї спершу побачили світ на шпальтах всеукраїнських авторитетних газет “День”, “Слово Просвіти”, “Україна молода”, “Українське слово — литаври”, “Культура і життя”. Це робить колективом редакції особливо велику повагу і честь. Хоч як прикро про це говорити, але нині більше уваги книжковому роздоллю приділяють онлайнні платформи в мережі інтернету. Серед них виокремлюю “Письменницький портал Пилипа Юрика”, “ЛітАкцент”, “Буквоїд”, “Жінка — Українка”, українсько-канадський інтернет-часопис “Порт-Фоліо”. Хай вибачать ті, кого не назвав. А ось друковані засоби масової інформації в переважній більшості повернулися спиною не тільки до письменників-початків, а й маститих “зубрів” красного письменства та їхніх творів. Звісно, страждають від цього не тільки вони, а й численна армія читачів. Їм досить важко і складно зорієнтуватися в книжковому океані новинок, бо не знаходять там бодай коротеньких відгуків про книги. Я вже не говорю про розлогі критичні рецензії чи есеї, огляди творів окремих авторів, які б слугували своєрідним компасом літературного книжкового ринку. Власники і засновники ЗМІ говорять, що не вистачає для таких публікацій місця. Тобто, літературний, культурологічний аспект знову на задвірках життя. Ніби й не розуміють, що осмислені, проаналізовані літературні новинки відкривають українському читачу багато цінного, допомагають йому сформулювати світогляд, активну життєву позицію. Врешті, відділити якісне зерно від літературної полови.

Чого гріха таїти, її останнім часом немало в творчому середовищі. Це звідтоді, як з’явилася можливість видавати написані твори за власний кошт чи гроші меценатів. З іншого боку — ослабили віжки видавці та літературні редактори, бо вони теж бажають їсти хліб з маслом. Ось і розплодилося немало графоманів. Усі вони з першої книги-метелика вважають себе класиками, які міцно тримають за бороду самого Бога. Коли ж прочитаєш у соціальних мережах не відредатовані ніким їхні оди самовихвалювання, то від орфографічних, стилістичних та інших мовознавчих “вихиласів” стає моторошно... Звісно, все це можна залишити на совісті авторів. Мовляв, Бог їм суддя. А можна ж із відкритим забралом на весь голос сказати: “Іду на ви!” І сказати автору про його зневагу до слова чи оприлюднених фактів. Саме так прагне робити Тарас Головка у своїх есеях.

Візьмемо для прикладу есеї “Від київської княгині — до королеви двох держав” про книгу Наталії Крутенко “Анна Ярославна. Історико-літературна і мистецтвознавча розвідка”. Тут він відверто дивується позиції чи позі авторки і піддає гласності, чому до неї в немілість потрапив науковець зі світовим ім’ям, професор Гарвардського університету Омелян Прішак, і яка не наводить жодних аргументів чи фактів, на яких би ґрунтувалася критика видатного вченого, сходовознавця, почесного доктора всесвітньо відомих університетів. Без викрутасів зауважує він авторці й про категоричність деяких суджень, поспішність в оцінках однієї з доньок великого князя Київського Ярослава Мудрого — Єлизавети, яка назавжди ввійшла в історію трьох європейських країн — України, Норвегії і Данії.

Аналіз есеїв дає підстави говорити, що Тарас — фаховий читач. Насамперед скажу, що він народився і виріс у літературному середовищі. Його батько — відомий український поет і прозаїк, лауреат літературних премій Дмитро Головка, родове коріння якого живиться соками славної землі легендарних Пісок на Чернігівщині, яку сходить босими ногами і славетний Павло Тичина, мама — мовознавець, у минулому — багаторічний науковий співробітник столичного музею імені Лесі Українки. У нього за плечами — факультет журналістики столичного університету імені Шевченка, робота на відповідальних посадах у Держтелерадіо, журналі “Трибуна”, департаменті видавничої справи та преси у Держкомітеті телебачення та радіомовлення, в секретаріаті комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка. Він активно співпрацює з різноманітними друкованими періодичними виданнями. Видно, що він любить літературу як явище життя, отож і критика в нього — актуальна літературна публіцистика. У багатьох випадках це справжня філософія. Тут доречно скористаюся словами літературного героя роману Василя Туркевича “Перст Демона”, наведеними Тарасом Головком в есеї “Вигнанець із раю”, що він, “пробачте за порівняння, не верблюд у кінському табуні”. Навпаки, виступає “тонким психологом, здатним глибоко дослідити всю гаму людських почуттів, потягів і інстинктів”, як він говорить в есеї “Ігри для дорослих” про автора роману “Заборонені барви” Юкію Місіму.

Зрозуміло, справжня критика не мед, не карамелька. Навіть не карамелька, від якої солодко в роті. Нинішні автори романів-повістей досить болісно сприймають критичні зауваження на їхні твори й інколи неадекватно реагують. Очевидно, це ще свідепівська відрижка. Адже тоді за літературною критикою маскувалася ідеологічна боротьба, коли енергію критиків єдина правляча партія спрямовувала на справжню громадянську війну в літературному процесі. І в ній критикам відводилася роль не миротворців, а справжніх громил. І письменників, і їхніх творів. Згадаймо, як голосно окремі знавці шамотіли у компартійні вуха, як, за влучним висловом професора Анатолія Погрібного, вони “телеграфними стовпами” дубинили авторів геніальних творів. Лише за те, що вони не втискалися в заготовлене партійними опричниками прокрустове ложе методу соціалістичного реалізму.

Безумовно, це призвело до того, що й сьогодні в українській літературі лави професійних критиків досить рідкі. Зі старшого покоління тут згадуються Григорій Сивокінь, Володимир Панченко, Григорій Клочек, Михайло Наєнко, Віталій Дончик, Роксана Харчук. Згодом обійму критиків поповнили Михайло Бриних, на

жаль, покійний, Антоніна Царук, Олег Гончаренко, Костянтин Родик з його групою незалежних експертів популярного рейтингу “Книжка року”. Можливо, з читачів ще хтось додасть три-п’ять авторів. Хоч би як там було, але вони не забезпечили у нас перевиробництво критики. Як, до речі, нема в нас ще й перевиробництва гідних найвищої книжкової полиці творів. До цього ще дуже далеко. І тому приємно, що останнім часом ці ряди поповнилися новим ім’ям знавця літературного процесу держави Тараса Головка. Яскравим підтвердженням цієї думки є й його книга “Postskriptum’и”.

До речі, про бідність, а якщо відвертіше, то про занедбаність жанру фундаментальної критики, йшлося і на минулому з’їзді українських письменників. Така відвертість радує, бо все-таки згадали про класичну триаду: письменник—критик—читач, яка залишається об’єктивною закономірністю літературного процесу. Та, мабуть, усе-таки наші письменники не забули й геніальні слова Тараса Шевченка. Він же справедливо ображався, що протягом десяти років про його творчість “ніхто не гавкне й не лайне”... Та й Бориса Пастернака тут можна згадати, який зауважував, що велика література існує лише у співробітництві з великим читачем. А великого читача може залучити лише критик. Саме він є тим містком з одного літературного берега на інший.

Отож актуальність книги досліджень Тараса Головка книжкових новинок беззаперечна. Насамперед тому, що переважна більшість його есеїв, а він узяв на себе місію опонента до авторів 56 книг (саме стільки оглядів опубліковано в книжці), має високу якість текстів, їхній пристойний літературний рівень. У есеї “Нові профайли на Шевченка” з нагоди виходу книги Леоніда Ушкалова “Моя шевченківська енциклопедія: із досвіду самопізнання” Тарас зауважує, що ця книга “супроводжується аргументованими авторськими спостереженнями, висновками”... й у ній “автор постає справжнім інтелектуалом і науковцем з колосальним багажем знань, здатним запропонувати широкому читачському загалу власне бачення місії і ролі Тараса Шевченка” не лише в європейській, а й світовій культурній цивілізації”. Сказане повною мірою стосується й автора післямова до рецензованих книг.

Він аналізує тексти різноманітного спрямування і жанрів. Це підтверджує багатогранність його уподобань, дозволяє зіставити їх, визначити риси подібності чи відмінності, індивідуальні творчі особливості авторів книг і автора есеїв, його бажання розібратися в світі сучасної літератури і бути там своєрідним обізнаним і ерудованим екскурсоводом. Есеї Головка, як і облюбовані ним для аналізу літературні твори, цікаво читати, а інколи й перечитувати. Хоч його система книжкових та пізнавальних координат рецензованих книг не обов’язково пересікається зі світосприйняттям читача. Як і рецензовані книги, його есеї насичені широким діапазоном проблематики. Вони провокують на діалог, створюють особливе поле для розмови про вітчизняну чи зарубіжну літературну творчість, літературного процесу, літературного ландшафту.

Коли читаєш есеї Тараса, відчуваєш, що він вкладає у свою творчість темперамент, свої погляди на життя. Це сприяє то-

му, що зміст есеїв відображає враження та роздуми автора, які викликає сприйняття теми твору. І як тут не повіриш словам Станіслава Лема, що рецензент прикутий до предмета рецензії, як каторжник до тачки, що ця праця каторжна і невдячна. Розумієш, що йому було цікаво читати рецензовані ним книги, а затим і аналізувати їх, та донести свою думку читачській аудиторії. При цьому він намагається не відступати від канонів жанру.

Есеїстика Головка — яскрава, влучна, іноді жорстка, а то й жорстока з ознаками критичності і спонуканням до суперечок, але з обов’язковою аргументацією власної позиції. І цим достукується до серця читача. У його есеях вбачаєш особистісні, індивідуальні враження і міркування після прочитання й аналізу конкретної книги. Більше того, я не зустрів у його есеях претензій на істину в останній інстанції. Мовляв, дивіться, який я грамотний “неістовий Віссаріон”, справжній пророк у літературному океані і, мов анатом у морзі, препарував тіло, яке тепер можна ховати в землю. Тобто, забути про цю книгу навіки. Навпаки, він переконливо доводить, що місце критика не в “лакейській кімнаті”, як уявляють їхню роль окремі письменники. Своїми міркуваннями, роздумами, обґрунтуванням суджень, уточненням деталей творчості того чи того письменника він бере на себе місію спонукання взяти до рук саме цю книгу і пірнути в неї до дна.

У книзі чимало есеїв присвячено творчості зарубіжних авторів, перекладених на українську мову. Це стосується, зокрема, романів метра японської прози Юкію Місіми “Заборонені барви”, Жака Нейтринка “Манускрипт гробу Господнього”, Жана Марі Ле Клезіо “Дієго і Фріда”, Пітера Акройда “Клеркенвельські оповіді”, Роберта Савіно “Гаморра”, Чака Палагнюка “Розкажи все” та інших. Названі та неназвані книги свого часу зробили чимало галасу в читачьких аудиторіях багатьох країн. З одного боку, це добре, що український читач одержав змогу долучитися якщо вже й не до справжніх шедеврів красного письменства, то наближених до того рівня.

Приємно, що такі книги потрапили і в поле зору рецензента. Ці есеї написані теж доладно, образно, з доброю аналітикою. І все ж я дотримуюся точки зору німецьких літераторів. Вони ж пропонують рецензувати перекладені книги лише тим людям, котрі володіють мовою, якою твір написано в оригіналі. Переклади ж бувають різними. Навіть україні не вдалося. Ми ж пам’ятаємо, скільки було шуму з приводу вільного перекладу Юрієм Андруховичем “Гамлета”. Нагадаю й про резонансну ситуацію, коли видавництво вилучало з продажу перекладені книги, бо навколо них

читачі здійняли гучний скандал щодо якості перекладу.

Отож вважаю доречним повторити тут слова самого автора книги з есея “Антропологія імперії — новий погляд італійських науковців”, написаного з нагоди виходу в світ українською мовою енциклопедичного фоліанта Умберто Еко “Історія європейської цивілізації”, що “такими вчинками можна розгнівати грецьких богів”. Додам, що й слов’янські теж можуть метати громи і блискавки.

У Тараса Головка нині період творчих шукань. Візьму на себе сміливість сказати, що він кожним із опублікованих у книзі есеєм влучив у ціль. Хай інколи не в “десятку”, але жодна його творча “куля” не полетіла “за молоком”. Цим він підготував собі твердий плацдарм на літературно-критичному небосхилі, настирливо і впевнено відвоює місце під сонцем. Та буду повністю відвертим. Книга має й окремі недоречності. Насамперед зауваження адресую і автору, й упорядникам книги. Мені залишилася незрозумілою їхня логіка черговості розташування есеїв. Першим розташовано есеї, присвячені книзі вельмишановного Івана Дзюби “У літературі й навколо. З боргів давніх і новонабуваних”. Він був опублікований у газеті “День” у квітні 2016 року. Наступним іде есеї від 2015 року, а далі — відгук на книгу Василя Туркевича “Перст Демона” аж від 2009 року. І така тенденція по всій книзі. Ніби розсипали зерно на дорозі, а тоді згребли все до однієї купи. Думаю, ліпше все це було б зробити за чіткою хронологією. І читач би бачив зростання майстерності автора чи тупцювання на місці на цій ниві творчості.

Непогану передмову “Есеї столічного калібру” до книги написав Василь Губарець. Але через кілька сторінок натикаєшся на есе Головка “Ще не пізно кричати “SOS” про книгу цього ж Василя Губарця, написаній, правда, у співавторстві з інженером-геологом Іваном Падалкою, “Світ, який не повинен загинути”. Та й редактором усієї книги знову фігурує той же Губарець. Як на мене, тут є певна аморальність і простежується змова або ж конфлікт інтересів двох авторів: ти похвали мене, а потім і я тебе. Я уникнув би цього. І тут дозволю собі ще раз процитувати Тараса Головка. В есе “Київ. Печерськ: слідами Кобзаря” на книгу Віктора Жадька “Печерськ Тараса Шевченка” він вказує на огріхи у виданні. Але справедливо робить висновок, що “ці недоліки не псують враження від змісту книжки і не применшують вагомості розвідки”. Так само не применшують значення книги есеїв і наведені мною огріхи.

У часи, коли епістолярний метод спілкування був масовим, листи розпочинали читати з примітки P. S. — своєрідної післямови до написаного. Коли ж виникла необхідність ще щось додати, дописували ту думку під аббревіатурою P.P.S. Тобто, Post.Post.Skriptum. Актуальність новинки книжкового ринку теж викликала у мене необхідність написати саме таке узагальнення або ж післямову до прочитаної книги Тараса Головка. Отож я й скористався тією аббревіатурою у заголовку.

Сподіваюся, любителі художньої літератури і белетристики прочитають не тільки оригінальний заголовок книги Тараса Головка, а й тексти рецензованих ним книг і самі книги — джерела, з яких набрався снаги й автор. Цим читачі теж значно збагатять свій світогляд. У одному інтерв’ю згаданий вище мною Костянтин Родик зауважував, що завдання критика полягає в тому, аби він якраз побачив, що рецензований ним текст дає нам окрім звичайної приємності від читання. Вважаю, Тарас з цим завданням впорався.

Коли перегортаєш останню сторінку книги есеїв, ще раз розумієш: рецензування — праця каторжна. Та все ж книгу Тараса Головка не тільки повчально, а й просто цікаво читати. Впевнений, її літературна вартість у письменницькому і читачькому середовищах буде високою.

Повернення «Реймського Євангелія»

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

У Києві презентували факсимільне видання “Реймського Євангелія” — найдавнішої рукописної книги з бібліотеки Ярослава Мудрого. Презентація відбувалася з 21 до 23 жовтня. Спочатку в УКРІНФОРМі, а згодом в УНІАНі та Музеї книги і друкарства в Києво-Печерській Лаврі. Та все ж головна презентація відбулася при широкому зібранні української інтелігенції в святій Софії Київській 22 жовтня.

В урочистостях узяли участь Глава УГКЦ Блаженніший Святослав, ексміністр закордонних справ Володимир Огризко, релігієзнавці та науковці, а також меценати, без яких це унікальне видання могло і не відбутися. Мистецькою перлиною урочистого вечора стали театралізована мізансцена діалогу Князя Ярослава Мудрого з донькою княжною Анною — майбутньою королевою Франції та блискуче виконання світових і вітчизняних оперних арій Вікторією Лук’янець, котра

теж усіляко допомагала успішній реалізації задуму науковців. Проект повного факсимільного видання унікального кирилично-глаголичного рукописного “Реймського Євангелія”, що зберігається у муніципальній бібліотеці м. Реймс (Франція), реалізовано Національним заповідником “Софія Київська” у співпраці з видавництвом “Горобець” у рамках видавничого проекту “Повертаємо в Україну культурну спадщину”.

Презентоване факсимільне видання складається з двох частин. У першій відтворено сторінки рукописної пам’ятки обох частин — кириличною XI ст. і латиничною XIV ст., тобто у тому вигляді, в якому книга зберігається нині. У другій частині містяться результати сучасного вивчення рукописної пам’ятки українськими науковцями, що розкривають кодикологічні, палеографічні, мистецькі та мовні (кириличною частини) особливості кодексу, історію його створення, побутування та вивчення. Під час презентації генеральний директор Національного заповідника “Софія Київська” Неля Куковальська сказала: “Сьогодні я вперше тримаю в руках “Реймське Євангеліє”. Одна з моїх мрій збулася — це повернення в Україну найдавнішої рукописної пам’ятки, пов’язаної безпосередньо з Києвом, з Софійським собором, з іменами видатних історичних постатей. “Реймське Євангеліє” — найдавніша рукописна книжка з бібліотеки Ярослава Мудрого, пов’язана з історією нашої держави”. Оригінал Євангелія зберігається під Парижем, в місті Реймс, у муніципальній бібліотеці

Глава УГКЦ Блаженніший Святослав та гендиректор Національного заповідника “Софія Київська” Неля Куковальська під час презентації

Карнегі. Також зазначила, що разом з директором ТОВ “Видавництво “Горобець” Ганною Горобець вони мали ідею зробити проект народним виданням — за кошти меценатів. І це вдалося реалізувати, більшу ж частину коштів отримали від Українського культурного фонду.

Півтора року ми поклали на те, щоб отримати угоду. Нам дали дозвіл на випуск

тисячі примірників, але не для комерційного розповсюдження, а для дарування бібліотекам”, — зазначила очільниця “Софії Київської”. “Ходить багато чуток стосовно походження “Реймського Євангелія”, тому ми поставили за мету ще раз перевірити історію книги. Цим займався колектив учених на чолі з В’ячеславом Корнієнком — доктором історичних наук, заступником гендиректора НЗ “Софія Київська”. І тут по-новому прописана вся історія “Реймського Євангелія”, щоб ні в кого не виникло

сумнівів щодо його походження й історії. А найімовірніша концепція, що “Реймське Євангеліє” походить зі скрипторію Софійського собору”, — наголосила Куковальська. Презентацію унікального дослідження оригіналу в бібліотеці в місті

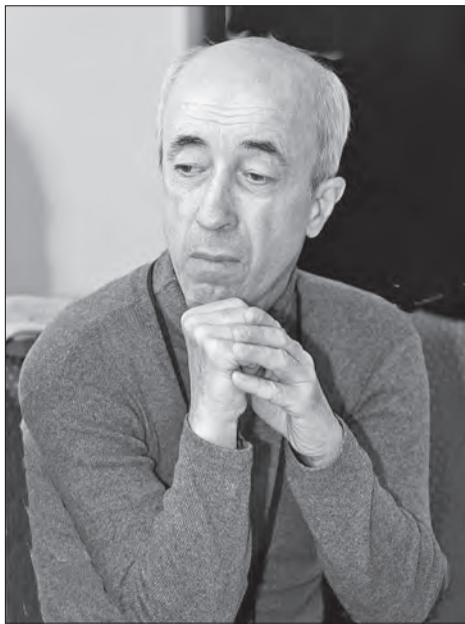
Реймс проводила в Софії Київській доктор філологічних наук, старший науковий співробітник Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського Людмила Гнатенко. А доктор філологічних наук, професор Житомирського державного університету Віктор Мойсієнко зазначив, що знайомство з оригіналом дозволило дійти висновку: “Це руська пам’ятка, писана в Києві, переписана киянином. Я думаю, що відтепер “Реймське Євангеліє” поглибить хрестоматію, історію української мови, історію української літературної мови до I половини XI століття. І, відповідно, студенти-філологи, історики можуть посилатися на цю пам’ятку”. Ганна Горобець додала, що у них тільки-но вийшов друком і факсимільний рукописний “Віденський октоїх”, оригінал якого у Віденській національній бібліотеці. Днями видання презентували у Відні. Обидва видання зробили за пів року, а ще — запустили сайт “Українська рукописна книга”.

Сьогодні вийшло поки що 300 примірників “Реймського Євангелія”, які будуть подаровані бібліотекам, меценатам і 4 екземпляри — у Реймську бібліотеку. На випуск решти 700 примірників шукатимуть благодійні кошти. Обидва факсимільні видання рукописних книг вийшли у видавництві “Горобець”. Досі в Україні видавалося лише факсимільне видання кириличною частини “Реймського Євангелія”. З 25 жовтня розпочалася серія презентацій у Франції, зокрема в Посольстві України у Франції, у Реймсі, а найбільша — у Сен-Лісі, де жила Анна Ярославівна. Потім відбуватимуться презентації в Україні, зокрема в Острозі, Львові, Житомирі, Ніжині, Глухові.

Науковці переконують, що ця реліквія — безмежне поле для вивчення. Реймські аркуші старокиївського рукопису — унікальне джерело для історії української мови. Кириличні зошити Реймського Євангелія є найбільш ранньою пам’яткою київської книжності й водночас одним із найдавніших автентичних зразків української мови з крапленьми ще давніших елементів глаголичної мови... Старокиївський рукопис стає в один ряд із такими загальноновизнаними найважливішими здобутками етапу утвердження київського християнства, як Софійський собор та перший оригінальний зразок місцевої літератури — “Слово про Закон і Благодать” митрополита Іларіона. А разом з тим повністю підриває фундамент московської міфології про походження Московської державності та московської мови.

Доктор філологічних наук, старший науковий співробітник Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського Людмила Гнатенко на презентації факсимільного видання “Реймського Євангелія”

Сергій ЦУШКО Знайти спільну мову

Постійний дописувач “Слова Просвіти” письменник Сергій Цушко цього року жнивує. Побачило світ друге доповнене видання збірки “Закоханий мандрівець”, вийшла книжка нових поезій “Метелик у місті”, презентація якої відбудеться 15 листопада о 17-00 в Будинку письменника НСПУ. Подаємо з неї добірку віршів.

Звільняючись від гніту і облуди,
вертаючи омріяні права,
назустріч одне одному йдуть люди,
шукають доброзичливі слова.

Все улягає вічному закону
одужання після болючих втрат.
...і тільки з-за російського кордону
гарикають то мат, то автомат.

* * *

Побояючись, що не зрозуміють,
говоримо багато і невлад.
Я мовчазних люблю, що гордо мріють,
викохують у душах щедрий сад.

Я мовчазних люблю. Своя в них мова,
що зверхності й глупот не визнає.
Взаєморозуміння праоснова —
нам труд натхненний щастя додає.

Усе доречне: лінії, і звуки,
і барви, що нам прикрашають дні.
Коли ж говорять в праці вмілі руки —
мовчать поштиво вірші і пісні.

* * *

Шукаю у Києві Київ.
Жартую? Які там жарти! —
Після донецьких батіїв
недостовірні всі карти.

Печерськ, Кожум'яки зникають —
усюди віп-зони, зек-зони,
де не поглянь — закривають
небо скляні терикони.

Де моє місто зелене?
Між смітгезвалищ і МАФів
хворі в столиці легені
від епідемії мафії.

Про ватажка

Усе літо браві соняхи,
рівняючись на сонце,
гордо несли свої голови.

Та прийшла осінь,
заснула сонце за хмари,
і соняхи, втративши ватажка,
покірно опустили їх долу.

А назавтра мовчазні люди
скарали осиротілих на горло.

Небесна Сотня

В тузі до землі припали квіти,
димом все ще дихає бруківка.
Килимом скорботним не закрити,
не замаскувати крові цівки.
Погляд тужний підніми до неба,
щоб сльозі Майдан не обпекти:
обгорілі, недострілені дерева
мають тут ще зеленіти і рости.
Пливе сива кача по Тисині.
Постріли ці — не останні.
Довго ще гасити Україні
ватру, якій тісно на Майдані.
Лютій 2014 р.

* * *

Цвіте бузок від Харкова до Львова
і перегукуються солов'ї,
ведуть одвічну приятну розмову
верхів'я кримські і сумські гаї.

Бджолина туга

Бджола повік не визнає принуки,
невправної дрижливої руки,
та лагідно цілує-пестить руки,
що стільки літ ладнали стільники,
що пахнуть медом, квітами і потом, —
того, хто на хвороби і жалі
єдині ліки уживав — “робота”,
найпомічнійший засіб на землі.
І навіть перепродана другому,
у вулик переселена чужий,
вона не раз вертатиме додому
з надією: а раптом він живий...

ІЗ ЦИКЛУ “У школі життя”

Історія

Співчуваю нашим учителям,
знавцям Давньої Греції і Риму,
яким увесь час доводиться зубрити
історію України
і щоразу з острахом іти до класу —
а щоб як, стоячи біля дошки,
почують важке запитання,
на котре треба знайти відповідь,
яка вже завтра буде неправильна,
і не дай, Боже, розповідати урок
своїми словами,
а не по шпаргалці,
написаній суворими методистами,
що можуть залюбки поставити
не лише “2” чи “5”,
а всі двадцять п'ять
років
суворого режиму.

Географія

У школі вчили біля карти,
у штабі — переставляючи прапорці.
Онук запам'ятовує назви —
Донецьк, Маріуполь, Щастя,
які приносять переселенці —
пришельці з іншої планети.

* * *

Золота рибка
в акваріумі прозорі сукні —
пливеш ошелешеною вулицею,
що тисячами пар очей
вбирає твоє світіння
під побряклом софітом сонця
й гарячково метикує:
де б його дістати вдатний невід,
щоб ти не зникла безслідно
в киплячому вирі.

А ти пливеш недоторканна,
непідвладна нікому
й належачи усім разом,
а найперше — самій собі

та ще тому щасливому рибалці,
який поки й не здогадується,
що колись потрапить
на твій звабливий гачок.

* * *

Мені кажуть: не дивися під ноги —
якщо й знайдеш гаманець,
однаково кинешся шукати власника;
хоч сонце зблискує з калюж,
проте світить із височині;
вивчаючи носки своїх черевиків,
прогавиш у натовпі друга.

Їм кажу: дякую за науку,
однак, пильнуючи дорогу,
не наступлю на мурашку,
не зважаючи на те, що блищить,
уникну засліплення облудним,
а справжній друг
підійде сам, привітається
і, замість докучливих повчань,
запитає:
“Щоб в тебе, брате, на душі?..”

Спілкування

Песик дивиться нам в очі —
спілкуватись дуже хоче.
Нашу мову розуміє,
лиш своє сказати не вміє.

А папуга не вгаває —
він і слів багато знає,
але всім набрид уже,
бо повторює чуже.

Чую сленг ординський твій
і прошу тебе як друга:
краще будь, мов пес, німий,
ніж дурненький, як папуга!

Знайти спільну мову

Сьогодні вкотре не почув
принизливого
“Гаваріте па-человечеські!”,
бо й сам не вимагав:
“Скажи — паляниця!”
та добирав обачно слова
і бодай на хвилину
визволив з імперського полону
голосисту продавчиню,
яка — мабуть широко —
мовила услід приятне:
“Дякую! Приходьте ще...”
Бо ж не щодня
у неї купують яблука
українські поети.

* * *

Попросили
завести сліпого в метро.
Довів до вагона
й передав у добрі руки.
Скільки разів і сам неборака
був естафетною паличкою,
яку зігрівали
і передавали далі й далі
добрі серця.

* * *

У соняшниковім кошику села
зернини хат темніють серед цвіту,
і ласкою їх зігриває літо,
поки зима ушент не замела
чи бур'янів стіна не здійнялась
(світлитимуть лиш хатниці пустки чисто)
й не видзьобав ушент безжальний час —
а мешканців не вилузало місто...

Старий будинок

Він ще живий. У п'ятій ночі
ще племінь жевріє в душі.
Але уже на нього точать
бульдозери свої ковші.

Допоки не настав світанок
і страти неблаганна мить,
своє життя він наостанок
ще подумки перебіжить.

Не проклинатиме нікого.
І тільки щастя одного
всю ніч проситиме у Бога
для тих, що зрадили його.

Метелик у місті

Ніжне створіння лугів і садів,
недовговічне і племенисте —
дурнику, як ти сюди залетів
у кам'яне, закіптюжене місто?

Щоб тебе звабило, щоб ти шукав
не на Десні, чи Унаві, чи Альті? —
поміж отруєних квітів і трав
на неживому, брудному асфальті?

Втім, я здогадуюсь: крихітний ти
в пекло примчав зі своєї оселі
від самогубства нас уберегти,
вивести, ніби Мойсей із пустелі...

Вогники життя

Метелик
живе лиш один день —
від сходу до заходу сонця —
й не знає,
що черепахи живуть сто літ
і що у світі є ще щось,
окрім квітів,
котрих щодня карають на горло
й урочисто хоронять
у трунах кришталевих ваз,
тому вважає,
що все довкола — для нього
й не заздрить нікому —
ні черепаці, ні квітам, ні сонцю
чи й посивілому поетові,
який з ніжністю спостерігає,
як найбільший у світі метелик —
рідна дружина —
пестить живі кімнатні квіти —
пломінкі вогники
такого нетривкого
і короткого
життя.

Виклик ординцям Політична сатира Михайла Пасічника

Дошкульно й нещадно висміює підлого мокшанського агресора Михайло Пасічник своїми “щоденниками спротиву”. Понад півтори тисячі віршів, а радше бойових патронів увібрав у себе його двотомник “Двовійна” (Видавець О. О. Євенок, Житомир, 2019). Сміливо можна сказати, що це унікальне видання стоїть на першій лінії оборони не лише нашої гідності, а й Незалежності загалом.

Григорій ЦИМБАЛЮК,
письменник, учасник бойових дій

*Те, що стало смішним,
не може бути небезпечним.*
Вольгер

Звісно ж, до заліського мордору не можна інакше як зі сміхом і вбивчим сарказмом ставитися, бо в іншому випадку він планомерно сплюндрує усе святе, в утробі знищить зародки живого. Причому усім: і політикою, і тотальною брехнею, і нечуваною підступністю — така вже отруйна природа цієї чорної діри ойкумени. Відтак іншої розмови з тим цивілізаційним покручем не може й бути. Тому й маємо такий сміливий виклик ненаситним ординцям, які

*Напившись блекоти із Волги й Дону,
Роздвоївши дрозда на знамені,
Мов бугаї корид, через кордони
Біжать на жовто-синє, як чумні.
("Мисливиця Росія")*

За усталеною логікою перебігу речей, слід насамперед правильно поставити діагноз. Тоді хворобу набагато легше здолати. Однак у випадку з Росією ми маємо хронічну клініку, яка не піддається жодному медикаментозному лікуванню. Хірургія теж безсила, оскільки “великодержавіє головного мозку” — невиліковна хворобачка. Зрозуміло, що за такого безнадійного стану марна справа займатися діагностикою. Можливо, саме тому Михайло Пасічник взявся писати хроніку перебігу смертельної недуги північного сусіда. Адже ці невідомі свідчення нечуваної підлоги “братнього народу” неодмінно прислужаться притомному людству для створення в майбутньому дієвої вакцини проти тотальної брехні та всеохопної фальші.

А поки що скрупульозна, хай і вбивча водночас історія хвороби, невтомна реєстрація страшних симптомів, які врешті-решт призведуть до неминучої агонії, — не просто неоціненний внесок у вивчення анатомії духовної мутації, а й своєрестеження всьому світові: засьмати справу з путінською Росією — її інфекція несе смертельну загрозу цивілізації. Бо й досі, на жаль,

*Іх світ ще до кінця не розпізнав,
Хоч вони й виють, як вовки голодні.
Прокляття всім потрібне, хто почав
Підводити народи до безодні...
("Дозована війна?")*

Та попри все Залісся вперто гундосить про богообраність і духовність. Таки небачену і нечувану досі. Аж до цілковитого абсурду. Їй-бо дарма намагатися здоровим глуздом збагнути, як може начебто православний священнослужитель освячувати балістичну ракету з промовистою назвою “Сатана”. Зайве згадувати іншу зброю калібром менше — то буденні факти звихнених “миротворців” у рясках. А втім...

*Коли святиням не стає справжності,
Коли духовність обживає дно, —
Збагнуть абсурд російської сакральності
Не кожному на світі цим дано.
("Абсурд російської сакральності")*

Звісно ж, нинішня недоімперія приречена на поразку. Жодного сумніву в тому, що рано чи пізно та поганська орда розпадеться на улуси, “колапсом обернеться гріх її...” Цілком очевидно, що вже й сьогодні

*Ледь втримує Росія дах.
Все важче їй цей дах тримати...
Вона розлазиться по швах,
Із котрих лізе й лізе вата...
("Чи втримає Росія дах?")*

Шкода лише, що цю “вату” й досі багато забамбулених сприймає за “белые снега России”. До краю змеркантилізований

світ заради власної вигоди зчаста і “сам обмануваться рад”. Історія так нічого й не навчила зманіженому Європу. А то де б цю Московію бачили...

Не кращі, на жаль, нібито й “свої”. Вєсь гидезний паноптикум, починаючи від ефремових з допкіними і лораками та закінчуючи продажними лолітами вкупі з “московською сукою з України”, на світ Божий витягнув Михайло Пасічник.

*Все у них в шкатулочці, в коробочці,
Зрада їхні душі не трясє,
То уже не найманці — запроданці,
Шмат гнилої їм понад усе...*

("Яничари штабу Януковича...")

Усім зрадникам воздав по заслугах, чітко вказав “п’ятій колоні” на її місце — під лавкою.

Вражає діапазон неспокою автора. Його сарказму, його дошкульній сатири до всього є діло. Жодна напасть, що загрожує Україні, не залишається поза увагою. То й не дивно, що обіч магістральних, так би мовити, тем М. Пасічник підняв огроми рідного паскудного злободення. Але знову ж таки усе воно в жодному випадку не похапливе, а глибоке, дошкульне і дотепне.

*Чим їй історію наповнюють?
Нєсе бїду геть скрізь чимдуж
Країна карликів духовних,
Держава вично мертвих душ...
("Бїда — від безуму...")*

Своїм двотомником Михайло Пасічник засвідчив, що українська традиція гумору і сатири перебуває в руках надійних, упевнених. Розвиваючи і вдосконалюючи своє гостре письмо, Михайло Пасічник йде услід за Степаном Руданським та Степаном Олійником, подекуди випереджає їх, бо такий закон діалектичного розвитку по спіралі... Новизною творчої манери знаного в Україні поета є те, що він уміє зміксувати політичну сатиру з високою художністю письма, його вірші — не просто римовані агітки чи лозунги, а й самодостатні мистецькі твори.

...Таки не всім потрібно бути на фронтах. Багатох і взагалі туди на гарматний постріл не можна допускати — набагато легше без баласту воювати. Тому неабияку вагу мають справжні бійці. До цієї славної когорти без найменших вагань можна зарахувати Михайла Пасічника з його грізною зброєю — неймовірним і оригінальним двотомником “Двовійна”.

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Керівництву Національного музею літератури України, зорема Оксані Твердохліб, вдалося вмовити дитячу письменницю, лауреата премії Лєсі Українки Зірку Мензатюк провести її ювілейний вечір. І творчий вечір, за чудової організації заходу, вийшов щирим і зворушливим. Завдячуючи артистам, зокрема Марії Пилипчак та Фольклорному ансамблю “Цвітень”, Ірині Барамбі з гуртом Центру фольклору та етнографії Київського національного університету імені Т. Шевченка, а також народному артистові Тарасові Компаніченку зал був наповнений неймовірним настроєм! А гостей, що прийшли привітати Зірку Мензатюк, було так багато, що бракувало місця! В ошатному залі Музею літератури прозвучала злива вітань від поета і видавця Івана Малковича (видавництво “А-БА-БА-ГА-ЛА-ЛА-МА-ГА”), Володимира Розумного та Тані Лахно (видавництво “Знання”), Мар’яни Савки (“Видавництво Старого Лева”), Дарини Максимець (видавництво “Букрек”), а також творчих колег: Лєсі Ворониної, Ма-

На Симоненківську премію

15 жовтня 2019 року закінчився період висунення претендентів на здобуття Всеукраїнської літературної премії ім. Василя Симоненка, встановленої Черкаською обласною радою та Черкаською облдержадміністрацією за підтримки Національної спілки письменників України, Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка та Ліги українських меценатів з метою вшанування пам’яті поета-гуманіста Василя Симоненка, популяризації його імені й творчості, для заохочення професійних і непрофесійних літераторів до творчих пошуків у галузі літератури, до написання високохудожніх літературних творів громадянського звучання, спрямованих на побудову незалежної демократичної України.

Конкурсна комісія розглянула подані твори й допустила до участі в конкурсі таких авторів:

У номінації “За кращу першу поетичну збірку”

1. Віхляєва Володимира (м. Запоріжжя), за збірку поезій “Родовий портал”.

Висунуто колективом Класичного приватного університету.

2. Мітрова Ігоря (Крим — Київ), за збірку поезій “Голландський кут”.

Висунуто видавництвом “Смолоскип”.

3. Поляка Богуслава (м. Київ), за збірку поезій “Терлице”.

Висунуто видавництвом “Смолоскип”.

4. Садоху Каріну (м. Рівне), за збірку поезій “Читай і вір”.

Висунуто Рівненською обласною організацією НСПУ.

5. Сокол Катерину (м. Кропивницький), за збірку поезій “Викликаю саперів”.

Висунуто Кропивницькою обласною організацією НСПУ.

У номінації “За кращий художній твір”

1. Баконецьку-Рачковську Ірину (м. Рівне), за книгу “Write, tomboy, write! Або як би Бенксі жив у місті Ра”.

Висунуто колективом Рівненської ЦБС.

2. Березинця Володимира (м. Буча Київської обл.), за збірку творів “Я поет із будов і доріг”.

Висунуто редакцією газети “Колос” (м. Тальне).

3. Вересюка Мирослава (м. Вінниця), за збірку віршів “Герць”.

Висунуто журналістами газети “33-й канал” (м. Вінниця).

4. Вертіля Олександра (м. Суми), за книгу поезій “Геометрія вогню”.

Висунуто видавничо-виробничим підприємством “Мрія”.

5. Вознюка Володимира (м. Чернівці), за книгу поезій “Карпатське око”.

Висунуто колективом Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

6. Гентоша Івана (м. Львів), за книгу поезій “Палітра долі”.

Висунуто правлінням Львівської обласної організації НСПУ.

7. Ковтуна Василя (м. Київ), за збірку віршів “Дорогою через Майдан”.

Висунуто зборами Історичного клубу “Холодний Яр”.

8. Пилипенка Федора (м. Черкаси), за книгу віршів “Павутина слів”.

Висунуто зборами відділу “Центр допомоги учасникам АТО”.

9. Позняк Надію (м. Суми), за книгу віршів “Ряди Фур’є”.

Висунуто колективом НВ ПП “Маранна”.

10. Пономаренка Бориса (м. Київ), за книгу прози “Полиновий смак волі”.

Висунуто правлінням Київської організації НСПУ.

11. Ромен Людмилу (м. Суми), за збірку поезій “Скрипка Сонця” та “Чорнобривці на снігу”.

Висунуто Сумським обласним осередком ВУТ “Просвіта”.

12. Святненка Володимира (м. Київ), за роман “Самурай. Українська історія”.

Висунуто редакцією газети “Культура і життя”.

13. Сташука Василя (м. Брусилів Житомирської обл.), за збірку поезій “За колом — коло”.

Висунуто Житомирським обласним відділенням ВУТ “Просвіта”.

14. Татчина Сергія (м. Вінниця), за збірку поезій “Читай і вір”.

Висунуто Вінницьким обласним відділенням ВУТ “Просвіта”.

15. Терлецького Валентина (м. Запоріжжя), за роман “Книга Сили. Воля”.

Висунуто Запорізькою обласною організацією НСПУ.

16. Чоса Володимира (м. Городище на Черкащині), за роман “Братство свічкарів”.

Висунуто редакцією газети “Вісник Городищини”.

17. Шаповалову Емму (м. Новомосковськ Дніпропетровської обл.), за збірку віршів “Герої не вмирають! Хай згинуть вороги!”

Висунуто літературним об’єднанням “Вільна ліра”.

18. Шкляра Василя (м. Київ), за роман “Троша”.

Висунуто правлінням Черкаської обласної організації НСПУ.

До 30 листопада 2019 року проводиться громадське обговорення творів, допущених до конкурсу. Оголошення імен лауреатів — до 15 грудня. Вручення премії відбудеться в Черкасах до дня народження Василя Симоненка.

В. ПОЛІЩУК,
голова конкурсної комісії

На ювілеї осяйної Зірки Мензатюк

рїї Морозенко, Оксани Тараненко, Зінаїди Лешенко, Ніни Вернигори, Анатолія Качана, Ніни Дашенко-Сало, Костя Лавро, Катерини Штанко, Галини Дацюк, Тетяни Островської... та всіх присутніх, котрі розділили з ювіляркою це яскраве свято. На ювілеї видатної письменниці були присутні і її рідні: телеведуча каналу “Культура” Наталка Фіщич, народний депутат низки скликань Володимир Ар’єв і онучка Яринка. За партнерства видавництва “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, “Видавництво Старого Лева”, “Букрек” та “Знання” в Національному музеї літератури триває літературно-мистецька виставка “З книжкової полиці: книги Зірки Мензатюк”. На виставці представлено книги дитячої письменниці та ілюстрації до її творів відомих художників Тетяни Семенової, Костя Лавра, Катерини Штанко, Світлани Хміль, Оленки Бугренкої, Грєсі Олійко, Корнелії Коляджин.

Тарас Компаніченко з Зіркою Мензатюк

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото надано театром

Новини провідної сцени країни

Жовтень видався багатим на події для Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка. Відбувся XVI Міжнародний фестиваль жіночих монодрам “Марія”, виповнилося 20 років виставі “Шельменко-денщик”, репертуар театру поповнила постановкою “Лунаса”.

Цьогорічний фестиваль “Марія” присвятили 100-річчю театру Франка. Серед його організаторів — Міністерство культури України, Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка, Міжнародна благодійна організація “Міжнародний інститут театру” (Український центр). Театральний форум відбувся за сприяння Інституту літератури ім. Тараса Шевченка НАН України, Музею Марії Заньковецької, Музею театрального, музичного та кіномистецтва України, Благодійного фонду “Наш дім — Україна”.

— Театр — історія про людей і для людей, — переконана президент фестивалю, народна артистка України Лариса Кадирова. — Енергія кроку сьогодні у театр майбутнього закладена у театрі, який був учора, в нашій пам’яті про нього. Тому, долаючи інформаційну блокаду театральної пам’яті, виникла ідея створення щорічного Міжнародного театрального фестивалю жіночих монодрам “Марія”, який з’явився 2004 року, коли в культурному просторі України святкували 150-річний ювілей від дня народження великої актриси Марії Заньковецької.

Створюючи наш єдиний фестиваль жіночих монодрам на теренах Європи, ми мали на меті популяризацію кращих світових здобутків виконавської майстерності актрис, плекання, культивування та репрезентацію можливостей універсальної мови театру, сприяння активній інтеграції українського театру до світового театрального процесу.

Фестиваль “Марія” проводиться щорічно у жовтні в Києві.

У рамках фестивалю відбуваються:

- прес-конференція для ЗМІ;
- міжнародна науково-мистецька конференція “Магія культури”;
- круглий стіл “Полілог культур”;
- художні тематичні виставки; майстер-класи, творчі зустрічі; — театральний клуб.

Щороку фестиваль відбувається в царині Національного театру ім. Івана Франка. Національний театр, використовуючи досвід сучасного світового театру, зберігає ідею національної культури. Національна театральна ідея — не реставрація традицій, а пошук їхнього розвитку в сучасному мистецькому процесі. Національна театральна традиція — це руйнування стереотипів, інертності заради глядацької співтворчості, залучення публіки до роздумів, виявлення больових точок життя.

Хочу сказати всім творчим людям: “Простіть і здрастуйте! Зустрічаймося енергетично, духовно, інтелектуально. Хоч ми живемо по різні боки землі, та творимо новітнє, сучасне, істинне, реформуємо думку, бачення, світосприйняття Людини. І від

того “постулати розуму, з’єднуючись з почуттями, стають символами, дивовижними вікнами у вічність”.

Генеральний директор-художній керівник Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка, народний артист України Михайло Захаревич зазначив, що франківці активно пропагують українську мову та культуру за кордоном, підіймають дух наших захисників на сході. Фестиваль “Марія” дає можливість побачити досягнення багатьох колективів, серед яких і вистави театру Франка.

На переконання головного режисера театру, народного артиста України Дмитра Богомазо-

В. Даниленко та “Леді Капулетті” Н. Мазур. Анжеліка Гирич разом з французьким актором Полем Манондізом представили музично-поетичну виставу “Я кохаю”, гість зі Львова Лідія Данильчук — “Білі мотилі, плетені ланцюги...”, Мар’яна Кодіна-Іванович з Коломиї — “Квітка ностальгії”, Олександра Тарнавська з Херсона — “Монолог актриси”, Микола Бичук з Чернігова — “Чому люди не...”, Марина Проценко з Дніпра — “За надмірну любов”, Олександр Бельський з Кривого Рогу — “Спокушені спрагою” та інші. Глядачі радо вітали гостей з Німеччини й Білорусі. Зацікавила публіку музична сторінка “Люблю любити любов” за участю народного артиста України Тараса Компаніченка та гурту “Хорея козацька”, які підготували програму “Франківцям присвячую”.

Усі двадцять років, що минули після прем’єри, вистава “Шельменко-денщик” продовжує користуватися популярністю серед глядачів.

— Ми цю виставу зіграли ще в минулому тисячолітті, — розповів режисер-постановник, заслужений діяч мистецтв України Петро Ільченко. — Сьогодні намагалися зібрати той склад, який грав прем’єру. Вистава має прекрасну гастрольну історію, щойно ми повернулися з Полтави, плануємо нові поїздки. Але найдорожчим для є нас глядач франкового театру. Цього разу виступить плеяда талановитих акторів: Валерій Дудник, Валентина Ілляшенко, Володимир Коляда, Олексій Паламаренко, які на чолі з Анатолієм Гнатюком укотре йдуть до вас.

За словами незмінного Шельменка-денщика, народного артиста України Анатолія Гнатюка, саме завдяки глядачеві вистава протрималася на сцені вже 20 років і, дай Боже, житиме ще.

Поряд з Анатолієм Гнатюком

Сцена з вистави “Лунаса”

всі ці роки на сцені заслужений артист України Олексій Паламаренко. Отож слово пану Олексію.

— Коли я був на підготовчих курсах у театральному інституті (нині Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. Івана Карпенка-Карого), нам запропонували подивитися випускню виставу “Шельменко-денщик” у Навчальному театрі. Хороша вистава, гарні виконавці. Це були студенти, випускники, але фактично — вже актори.

Здивувався, чому всі, крім Шельменка, говорять російською. Пізніше дізнався, що виставу вперше поставили в Олександрійському імператорському театрі в Петербурзі, де всі вистави грали російською. І тільки великий Шепкін, який виконував роль Шельменка, говорив українською. Пізніше я побачив по телевізору радянський фільм, в якому грав корифей театру Франка Володимир Дальський, а його партнеркою була Зоя Федорова.

Петро Ільченко запропонував мені роль капітана Скворцова. У Квітки-Основ’яненка це звичайний піхотний офіцер. Захотілося доповнити персонаж. Додали у виставу трішки шампанського. Вирішили, що Скворцов буде кінним гусаром. Це звичайний вояк, якими були військові у минулому столітті.

“Шельменка-денщика” дуже добре приймали у Севастополі. Аплодували так, як не завжди аплодують у Києві. Аплодували і російські моряки. Навіть під час останніх гастролей, які відбулися перед самою окупацією, ніхто не міг подумати, що все це скоро закінчиться.

Сцена з вистави “Шельменко-денщик”

Грала виставу навіть у Москві — в Українському центрі на Арбаті. Скажу чесно, пробити рафіновану російську публіку було грати першу дію. Але в кінці нас дуже добре сприймали. Гарно відгукнувся про виставу відомий театральний критик Борис Поюровський, який присвятив їй статтю.

У тяжкий воєнний час “Шельменко-денщик” був рекордсменом по показах на фронті. Бійці дуже любили цю виставу. А ми її возили на схід у Луганську та Донецьку області.

У виставі є сцена, коли я наливаю в бокал шампанське і піднімаю його зі словами: “За прекрасних дам”, випиваю, а решту виливаю через плече. Раптом чую з галерки прокурений жіночий голос (це було під час гастролей у Севастополі): “А повторити можна?” Я кажу: “Для дам — що завгодно”. І довелося повторювати.

Чим вистава відрізняється від фільму? Фільм уже знято, він буде таким завжди. А вистава жива, щоразу ми інші. Ми ростемо, і світ змінюється. Бувають нестерпні ситуації. Хтось забув слова або пістолет не вистрелив. Намагаєшся знайти вихід із ситуації. Якоюсь не вдало поставив коліно, коли акторка сідала. Ми разом з нею впали. Це викликало в залі додатковий сміх.

Я у виставі від початку. Зіграв Скворцова 250 разів. Коли починав грати, волосся в мене було чорне, нині воно змінило колір. І мій герой змінився не лише зовні. Досвід — це те, чого не зіграєш. Він приходить з роками. Скворцов став більш сентиментальним, ніж це було на початку. Те, що зразу робив з юнацьким азартом, зараз роблю з поглядом на себе збоку.

Тепер я перекваліфікувався. І по черзі з прекрасним актором Володимиром Колядою граю Шпака...

Під час ювілейного показу у виставі грала легендарна актриса Галина Яблонська, яка служить у театрі з 1951 року. А поруч — зовсім юна Христина Федорак, яка рівно рік грає Мотрю. Відразу довелось грати на гастроліях у Чернігові. Має честь грати на одному сценічному майданчику з корифеями, а це велика відповідальність. Цю виставу дуже любить глядач. Він з актором на одному диханні. Тому потрібно виклада-

Лариса Кадирова

ва, головний учасник фестивалю — глядач, бо він — половина успіху у виставі, побажав “Марії” повних залів і бурхливих оплесків вдячних глядачів.

Про значення фестивалю “Марія” для української та світової культур розповіли прозаїки Володимир Яворівський і Віталій Капранов, головний художник театру Франка Андрій Александрович-Дочевський, перекладач Сергій Боршевський, літературознавець Дмитро Дроздовський.

Відбулося відкриття виставок: “Нам 100 років. Франківці”, “Франківці у п’єсах Марка Кропивницького” (фонди Музею театру ім. Івана Франка), “Марія Заньковецька” (фонди Музею Марії Заньковецької), “Марко Кропивницький” (презентує “Вітальня на Дворянській” за підтримки Культурно-ділового центру “Рубаненко і партнери”, Харків). Також презентували нові книжки.

На фестивалі “Марія” показали вистави театру ім. Івана Франка “Буна” В. Маковій, “Земля” О. Кобилянської, “Стара жінка висиджує” Т. Ружевиц, “Момент кохання” В. Винниченка, “Не плачте за мною ніколи” М. Матіос. Театр Володимира Завальнюка “Перетворення” презентував свої кращі монодramи “Малюнок на замерзлому вікні”

Оксана ТАРАНЕНКО: «Намагаюся знайти щастя у творчості»

тися на повну. Нині на великій сцені Х. Федорак також грає Мотрю у “Кайдашеві сім’ї” Івана Нечуя-Левицького та Мавку у “Вербі” за “Лісовою піснею” Лесі Українки. Але особливо дорога для неї вистава “Шельменко-денщик”.

На Камерній сцені ім. Сергія Данченка Андрій Приходько поставив виставу “Лунаса”, жанр якої визначив як танці на свято врожаю. В основі постановки — п’єса Брайана Фріла “Танці на Луназу”. Український переклад здійснила Теодозія Зарівна.

П’єса ірландського класика Брайана Фріла (1929—2015) “Танці на Луназу” вже через рік після написання 1991-го отримала чимало літературних та мистецьких нагород, серед яких Премія Лоренса Олів’є та Нью-Йоркська Премія Тоні.

Серед створених автором п’єс (а їх за всю його творчу кар’єру написано та поставлено 24 на багатьох сценах Ірландії, Великобританії, Америки), п’єса “Танці на Луназу” цікава ще й тим, що побудована на автобіографічному матеріалі.

Зі широченною ніжністю і шемом від імені героя Майкла автор розповідає про життя своєї родини: матері, її сестер, дядька та вічного мандрівника, мрійника батька.

Дія відбувається 1936 року, у переддень Свята Лунаси — свята родючості, продовження роду, урочистого початку збору врожаю. Першого серпня родини у повному складі виходили на поля, аби влаштувати бенкет просто неба, повеселитися та потанцювати. Подібним святом у нас є Медовий та Яблучний Спас (Свято Преображення Господнього).

— Автор як істинний ірландець переймається тим, що згасає його рід, через те, що його тітки, красиві, сповнені внутрішньої духовної сили, все життя прожили в пуританських обмеженнях, не дозволяючи собі навіть найменшої радості — взяти участь у Святі Лунаси, — розповідає Андрій Приходько. — Адаже це не є пристойним. Їхні мрії лишаються мріями. І хоча автор описує суто ірландські традиції та звичаї, у п’єсі відчувається неабиякий вплив А. Чехова (Брайан Фріл захоплювався творчістю цього автора та перекладав його п’єси).

Тут свято виступає як символ божественного провидіння, що веде кожного з нас по життю. Стукає повсякчас, але ми затуляємося вигаданими шорами і тим самим не в змозі, навіть подекуди боїмося прийняти щастя, яке дарує Господь.

В індусів святоустрій — це танець Шиви. І Брайан Фріл своїм твором ніби говорить: танець — вияв волі, кохання, любові, вічного кола життя...

Вистава ще перебуває у процесі творення. Але вже зараз можна відзначити яскраву гру народної артистки України Лариси Руснак (Кейт), заслуженої артистки Світлани Прус (Мегі), акторів театру Олени Івасіві-Фесуненко (Агнес), Тетяни Луценко (Роуз), Дани Кузь (Кріс), Олександра Яреми (Джек) та Івана Залуського (Джері). Особливо ж запам’ятовується ліричний образ Майкла, створений заслуженим артистом Сергієм Калантаєм.

— Чому обрали для постановки оперу В. А. Моцарта “Весілля Фігаро”?

— Моцарта в Києві виконують рідко. У мене давно була ідея поставити його “Чарівну флейту”, але директор-художній керівник театру Петро Качанов запропонував здійснити постановку “Весілля Фігаро”. З диригентом-постановником Іваном Чередніченком над сценічною версією вистави ми працювали упродовж місяця. Сюжет п’єси Бомарше досить запутаний, а нам потрібно було зробити його чітким, з мотиваціями всіх героїв і разом з тим, щоб усі скорочення були логічні музично.

— У чому полягали особливості репетиційного процесу?

— Особливу увагу приділяли італійській вимові. Запрошували Едуарда Погосова — викладача італійської з Одеського оперного театру. Він двічі приїздив до Києва, займався з нашими солістами, дав багато цікавих і цінних порад.

Намагалися робити персонажів більш об’ємними, ніж їх створив Моцарт. Інколи відштовхувалися від індивідуальності артиста. Приміром, відповідно до статури Сергія Макієнка із художником придумали для нього костюм огрядного пана. Разом з акторами намагалися розібратися, де правда і справжні цінності їхніх героїв та як вони знаходять свій шлях до кохання.

— Розкажіть детальніше про персонажів.

— Стосовно головних героїв: у нас виходить чотири пари. Граф і графиня Альмавіва, Фігаро і його наречена Сюзанна, молоде покоління — Керубіно і Барбаріна, а також Марцеліна і Бартоло, яких ми зробили привидами, що живуть у підземеллі замку.

Виконавець ролі графа Альмавіва Євген Малофєєв у житті дуже спокійний, ввічливий та інтелігентний. А йому потрібно було зіграти маніяка. Євгену було важко, він не розумів, як це зробити. Врешті знайшли пояснення, що це не людина і треба грати нелюда. Від цього він відштовхувався і працював далі.

Довго працювали над роллю графині. Вона весь час страждає, хоче привернути до себе увагу графа. Ця жінка обрала неправильну життєву стратегію. Вона поклала життя на те, щоб вийти заміж, і тепер — нещасна. Навіть хоче вчинити самогубство, вживає алкоголь.

Вікторія Осадчук, яка співає цю партію, надзвичайно обдарована драматична актриса, і робить цей образ складним і глибоким.

Фігаро та Сюзанна символізують нормальні людські стосунки. Коли люди закохані, вони можуть бути і коханцями, і друзями, і партнерами. Натомість граф і графиня вже давно не кохають одне одного, а лише висувають претензії і страждають.

Керубіно і Барбаріна — чудові молоді паростки, які ще не визначилися з життєвим шляхом. І всі персонажі, які їх оточують, можуть бути для них прикладом: або хорошим, або поганим. У часи Моцарта була традиція, що жінки співали партії молодих персонажів чоловічої статі. Ми продовжили цю традицію в нашій виставі. Одна з виконавиць партії Керубіно — Анастасія Поліщук, під час роботи над прем’єрою складала іспити в Націо-

нальній музичній академії. Це було велике навантаження, і ми намагалися підлаштувати під неї репетиції. Але Анастасія надзвичайно талановита, і роль вийшла дуже цікавою.

Костюми у привідів специфічні, з металевими шоломами, обплетеними вогниками. Технічно пристосуватися до цих костюмів було дуже важко, однак артисти Алла Пригара і Андрій Гонюков дуже професійні й впоралися з усіма завданнями. Андрій — запрошений соліст, співає в багатьох театрах Європи, має великий репертуар. Він миттєво розуміє, чого хоче режисер, все добре запам’ятовує, дуже дисциплінований. Це приклад для нас усіх, особливо для молоді. Власне для Андрія Гонюкова ми відкрили купюри, які часто роблять у “Весіллі Фігаро”.

Диригент-постановник Іван Чередніченко дуже вдало втілює моцартівську партитуру.

— Особливо запам’ятовуються незвичні декорації і костюми.

— Нашою з художником-постановником Сандрою Крамджаном ідеєю було зробити замок, якого не існує. Прозорі стіни, багато дверей, що відчиняються і зачиняються за власним бажанням. Також там є ліфт, який нікуди не їде, є і ліхтарні стовпи, тож герої водночас перебувають ніби всередині і наче зовні. Тут є аллюзії і на нью-йоркські задвірки, і на перехрестя доріг, і на транспортні зупинку. Це магічний простір, магічне місце. З Сандрою було цікаво працювати, бо вона і художник, і сценограф, і архітектор, і актриса. У роботі радо відгукувалася на будь-які мої безумні ідеї. Скажімо, для декадентської спальні графині Сандра на моє прохання придумала і спроектувала чудернацьку ванну, де Альмавіва переживає свої самотні дні.

З художником по костюмах Дмитром Курятою торік ми працювали над дитячою виставою “Фабрика Санті”. Дмитро відомий не лише театральними роботами, він багато працює в кіно і на телебаченні. Запитав мене: “Ми робимо костюми стилістично під декорацію — виважені, мінімалістичні, елегантні, чи ми робимо фантазмагорію?” Я відповіла: “Це фантазмагорія — перехрестя різних смаків і епох”. Він створив чудові костюми, які розкривають риси кожного персонажа.

— Ви задоволені результатами своєї роботи?

— Спектакль — жива структура. Він набуває того вигляду, якого хоче режисер, приблизно через рік, десь після десятого показу. Як людина одягає на себе хороший костюм, так і актори одягають свою роль. Для них стає зрозумілою мотивація героїв, вони пристосовуються до партнерів, до декорацій. Тобто зараз вистава йде до того, аби стати такою, якою має бути.

— Чи можуть герої “Весілля Фігаро” заговорити українською?

— Директор-художній керівник нашого театру Петро Качанов хоче зробити виставу українськомовною. Вважає, це буде правильним стратегічним рішенням.

— Багатим на події для Вас був минулий рік. У Київському муніципальному академічному театрі опери і балету для дітей та юнацтва Ви поставили хорову композицію “Тропічний карнавал”, концерт-подорож “Музика ночі” та новорічний мюзикл “Фабрика Санті”. Розкажіть про ці роботи.

— З Анжелою Масленіковою, головним хормейстером театру, ми давні друзі й партнери. Вона дуже талановита, обоюдно стиль її роботи. Разом з нею та її хором ми створили багато оригінальних програм. Скажімо, “Тропічний карнавал” побудований у латиноамериканському репертуарі, який дібрала Анжела. Працювати над таким матеріалом — одне задоволення. Маємо дуже яскраву, навіть танцювальну програму з запальними ритмами і сценічними фокусами. Цього року “Тропічний карнавал” закритав музичний фестиваль у Тульчині. Окрилені латиноамериканськими ритмами, думаємо, чому б не зробити програму “Всесвітня подорож”, узявши твори різних народів.

Є такий напрям театру, який називається імерсивний. Це театр вражень і театр сприйняття. Користуючись цим принципом, ми створили виставу-концерт “Музика ночі”, яку показуємо лише в теплу пору року (з квітня до червня), тому що дія відбувається безпосередньо у фойє. Це витончена програма для особливого глядача, тут панує таємнича атмосфера ночі.

Багато років на сцені театру йшла моя вистава “Дванадцять місяців”. Торік відбулася пре-

м’єра новорічної казки “Фабрика Санті”, музику до якої написав відомий композитор і виконавець Павло Табаков. Головні ролі в ній виконують діти. Вистава йтиме й цієї зими.

Ставлю вистави і для дорослих, і для найменших. Дітей не можна сприймати як слабкого чи примітивного глядача. Втримати увагу дитини у глядацькій залі важче, ніж увагу дорослого. Меседжі, які пропонують дитині, мають бути щирими та яскравими, важливими і глибокими, хоч і простішими, ніж для дорослих. Адаже обману діти не пробачать.

— Ви ставили вистави і концерти у Київській та Одеській національних операх, Національній філармонії, Національній музичній академії України. Чи відрізняється специфіка роботи в різних колективах?

— Кожен оперний театр — як окрема планета зі своїм кліматом, законами, смаками. Та у національних театрах здебільшого працюють розумні й талановиті люди, отже, коли їм пропонувеш цікаві режисерські рішення, цікаві постановочні ідеї, вони готові працювати з великим натхненням. Роботу у трупам цих театрів згадує з великим задоволенням.

— Будь ласка, кілька слів про Ваші творчі плани.

— Працюю над кінопроектами. Закінчила роботу над чотирисерійним фільмом у компанії “Стар-медіа”. Іншим проектом стануть зйомки на студії “Film.Ua”. Разом із прекрасною дитячим письменницею Зіркою Мензатюк протягом року створила сценарій “Дике літо в Криму” за однойменною книжкою пані Зірки. Наступного літа знімаю мемо повнометражний пригодницький фільм для дітей.

Підтримую творчі зв’язки з генеральним директором Одеської національної опери Надією Бабич. У наших давніх планах поставити “Летючу мишу”. Надія Матвійвна хоче цією виставою зробити одеситам новорічний подарунок. У нас вже є проекти декорацій і дуже якісний український переклад з німецького оригіналу поета і перекладача Миколи Бровченка.

Я намагаюся у творчості знайти своє щастя. Коли поруч з тобою однодумці, це вже щастя. І попри економічні, політичні чи кліматичні катаклізми мистецтво знову нас рятує. Всім, хто не витримує життєвого напруження, пропоную зробити зупинку, щось прочитати, подарувати собі вечір в опері. Аби полюбити цей жанр, треба докласти певних зусиль, але потім опера віддячить сторицею.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото надано театром

Мирослава ОЛІЙНИК
(БУЧКІВСЬКА)

Душа незабутнього краю

У Народному домі впадають у вічі виставкові стенди “Вигнання”, створені Українським інститутом національної пам’яті, Інститутом народознавства НАНУ, Інститутом українознавства ім. Івана Крип’якевича НАНУ, Інститутом історії Церкви Українського католицького університету та іншими структурами. Після презентації у Львові, приуроченої 75-м роковинам початку депортації етнічних українців, стенди “переїхали” в Городок.

Фестиваль розпочався спільною молитвою з настоятелем церкви св. Івана Хрестителя Іваном Лупієм. А далі — хвилина мовчання в пам’ять усіх жертв геноциду та всіх полеглих у сучасній війні на сході, урочисте покладання квітів до знакових місць міста.

Володимир Середа — голова Об’єднання товариств депортованих українців “Закерзоння”, голова Львівського регіонального суспільно-культурного товариства “Надсяння”, народився у селі Ляшки Ярославського повіту, та в березні 1946-го був брутально вигнаний з рідного Надсяння. У своєму виступі пан Володимир нагадав, що з вересня 1944-го до 1951 року було виселено 700 тисяч мешканців. Це й жорстока Акція “Вісла”. І тому фестиваль “Пісні незабутнього краю” відіграє важливу роль у прагненні всіх постраждалих отримати статус депортованих.

Із привітальним словом виступили голови суспільно-культурних товариств “Лемківщина” та “Любачівщина” Степан Майкович та Богдан Парадовський. Віктор Козоглодюк — голова СКТ “Устріки”, розповів історію створення Товариства, про щорічні поїздки на прабатьківські землі. Послухали заступника голови товариства “Холмщина” Олександра Волошинського. Всі вони наголосили на дотичності до переселенської долі українців та важливості фестивалю, як вираження самобутньої культури народу Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Підляшшя, Любачівщини та Західної Бойківщини.

Свою історію пригадав і міський голова Городка Роман Кушак, коріння якого тя-

нається з Любачівщини. Він вручив відзнаки людям, які доклали зусиль до створення фестивалю далекого 2001 року, та тим, хто й надалі продовжує цю традицію. А засновниками міжрегіонального фестивалю-конкурсу були городоцькі суспільно-культурні товариства “Лемківщина”,

“Холмщина”, “Надсяння”, Городоцька міська рада та лемківський поет Василь Хомик. Він та Леся Гуріна створили гімн фестивалю, з якого щороку розпочинається дійство.

Вели захід Світлана Колодка та Ярослав Левкович. Неперевершеним співом здиву-

вали глядачів переможці конкурсу фестивалю сестри Неоніла та Ліліана Бабкевичі з Городка, особливо авторською піснею “Загублений рай” у пам’ять своєї бабусі. А літературно-музична композиція “А пам’ять, краю мій, не має меж” у виконанні народного художньо-просвітницького колективу “Фольклорний переспів” з Мостищини просто заповнив зал. Актори-аматори зуміли передати біль трагедії простих, невинних людей, які з клучокками покидали рідні домівки.

Хореографічні колективи “Панночка”, “Первоцвіт”, “Росинка”, “Галичина” теж внесли свою лепту в ювілейне дійство. Чудово виступили й фольклорний ансамбль “Устріки” з Миколаєва, народний лемківський хор “Радоцина” з Пустомит, ВІА “Прикарпаття” з Дрогобича, жіночий камерний хор “Барви” зі Львова та інші. Полонили нашу увагу й вірші дипломанта всеукраїнських та міжнародних лемківських фестивалів із Золочева Лесі Сидорович в авторському виконанні. Всі учасники фестивалю на знак пам’яті 75-річчя початку депортації отримали пам’ятні медалі авторства художника Андрія Хомика.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць	19 грн 82 коп.	на півроку	107 грн 32 коп.
на 3 місяці	56 грн 86 коп.	на рік	209 грн 94 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

